

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- DO KOD SMEMO VARČEVATI?, str. 2
- KAKOVOSTEN KORAK V RAZVOJU PREDŠOLSKE VZGOJE, str. 2
- V DOKUMENTIH TAKO — V PRAKSI DRUGAČE, str. 3
- OB UVAJANJU NOVE ŠOLE POMISLIMO TUDI NA OTROKE, str. 5
- PO PRVEM LETU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA, str. 6, 7
- ČAS KNJIGE, str. 8

Dom pionirjev

Dom pionirjev in mladine v slovenskih Toplicah bo prostor, kjer se bodo srečevali slovenski pionirji in mladina med seboj, pa tudi pionirji iz drugih jugoslovanskih republik in pokrajin ter z mladino iz prijateljskih zovane vrščenih držav. To bo šola pripravljanja mladih in hkrati danišče, kjer bodo lahko spremljali širše delovne manifestacije in oblikovanja mladih na najrazličnejših področjih. V domu bodo pripravljali tečaje in seminarje za mentorje, ki bodo usmerjali in vodili mlade pri njihovem delovanju pri različnih interesnih dejavnostih.

Zamisel za gradnjo doma je nastala v Zvezi prijateljev mladine sodelovanju s pionirsko in mladinsko organizacijo nekako pred 18 leti. Zaradi zaostrenih gospodarskih razmer pa se ni ureževala vse do leta 1976, ko so začeli živeti pionirji s svojimi mentorji. Pionirski odredi so v letu 1977 preoblikovno sprejeli in z Zvezo prijateljev mladine Slovenije podpisali sporazum o svojih obveznostih. Do konca letosnjega avgusta so slovenski pionirji vesno izpolnili svojo obljubo in s številnimi akcijami zbrali več kot 5 milijonov dinarjev za svoj pionirski dom.

V tej akciji pa se odrasli niso dovolj zavzeli, da bi jim pomagali. Na pobudo nekaterih občin in zvez prijateljev mladine so se prijatelji mladine Slovenije in Republiška konferenca mladine Slovenije in koordinacijski odbor za teden otroka dogovorili, da bodo izvedli skupno akcijo — pripravijo priložnostnih znamkic, katerih denar bo namenjen gradnji pionirskega doma. Akcija je potekala v znamenju priprav na 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije in 9. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije; zato so povabili nanjo poleg članov odbora tudi delegate, ki bodo zastopali to področje v kongresnih razpravah.

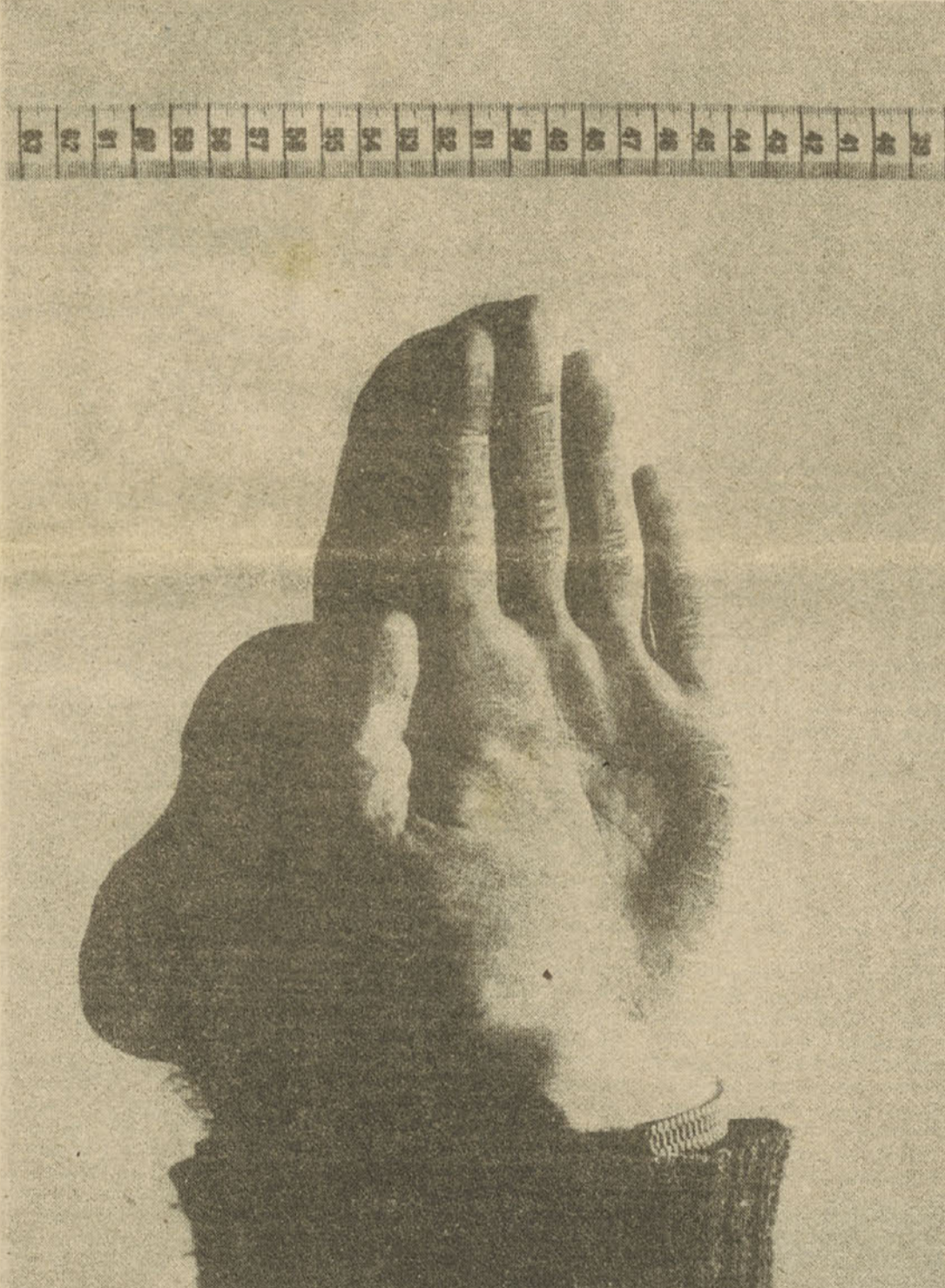
Čeprav je bilo na dnevnem redu več točk, med temi tudi obravnava dokumentov za oblikovanje in poročilo o uresničevanju zakona o usmerjenem izobraževanju, ki ga je pripravil Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo; se je že ob obravnavi sklepov skupščine tega sindikata razvila živahna, kritično uglasena razprava, ki je zajela številne probleme prosvetnih delavcev. Izrečena je bila marsikatera ostra beseda, opozorjeno je bilo na marsikaj, kar se ponavlja že desetletja. Res pa je, da take kritične pripombe opozarjajo na položaj vzgojiteljev in učiteljev v današnji družbi, kažejo pa tudi čedalje večjo odkritost in kritično presojanje. Razpravljavci so opozarjali na nepravilnosti in protislovja, ki se pojavljajo pri uresničevanju raznih zakonov, bodisi zakona o svobodni menjavi dela, zakona o usmerjenem izobraževanju, zakona o amortizaciji itn. Člani odbora in delegati so se zavzemali za poglobljeno strokovno spopolnjevanje, za posodabljanje znanja, ustrezno izo-

**teden
otroka
1982**

**Pionirski dom
Dolenjske Toplice**

19 dni

Predrag Sidjanin, Jugoslavija — z mednarodne razstave Junij 82

Z občutkom za stvarnost

S seje republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti

Druga seja novega republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, bila je 28. septembra, je potekala v znamenju priprav na 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije in 9. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije; zato so povabili nanjo poleg članov odbora tudi delegate, ki bodo zastopali to področje v kongresnih razpravah.

Čeprav je bilo na dnevnem redu več točk, med temi tudi obravnava dokumentov za oblikovanje in poročilo o uresničevanju zakona o usmerjenem izobraževanju, ki ga je pripravil Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo; se je že ob obravnavi sklepov skupščine tega sindikata razvila živahna, kritično uglasena razprava, ki je zajela številne probleme prosvetnih delavcev. Izrečena je bila marsikatera ostra beseda, opozorjeno je bilo na marsikaj, kar se ponavlja že desetletja. Res pa je, da take kritične pripombe opozarjajo na položaj vzgojiteljev in učiteljev v današnji družbi, kažejo pa tudi čedalje večjo odkritost in kritično presojanje. Razpravljavci so opozarjali na nepravilnosti in protislovja, ki se pojavljajo pri uresničevanju raznih zakonov, bodisi zakona o svobodni menjavi dela, zakona o usmerjenem izobraževanju, zakona o amortizaciji itn. Člani odbora in delegati so se zavzemali za poglobljeno strokovno spopolnjevanje, za posodabljanje znanja, ustrezno izo-

braževanje ob delu — tako, ki bi z uvajanjem specializacij pomagalo odpravljati nezaposlenost. Razpravljali so o premajhnem vplivu delegatov v interesnih skupnostih in o tem, da so delavci v združenem delu še zmeraj premalo poučeni o vprašanih s področja vzgoje in izobraževanja.

Slabo pripravljani na usmerjeno izobraževanje

V poseben sklop problemov, obravnavanih na tej seji, bi lahko uvrstili razpravljanje o usmerjenem izobraževanju. Razvilo se je ob poročilu Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje

Kritično hotenje mladih

Kako razmišljajo mladi o svojem položaju v današnji družbi, kakšno šolo si želijo, kako ocenjujejo prve korake reforme in kaj si postavljajo za cilj svojega prihodnjega delovanja?

O tem smo povprašali njihove predstavnike na Republiški konferenci ZSMS; odgovore na ta vprašanja pa smo našli tudi v predlogu programskih usmeritev, pripravljenem za 11. kongres ZSMS, ki bo od 22. do 24. oktobra t.l. v Novem mestu.

Mladi, ki doraščajo, želijo biti enakovredni ustvarjalci našega družbenega razvoja. Organizirani v svoji zvezi se zavedajo protislovnosti sedanjih družbenih razmer in tega, da delijo usodo delavskega razreda in vseh delovnih ljudi pri nas. Zato se zavzemajo za sprejete dolgoročne cilje družbenega razvoja — za družbo svobodnih proizvajalcev, za razvite socialistične samoupravne odnose, za svet, v katerem bo vsakdo živel in delal svobodno in srečno.

Mladi so kritični do sedanjosti, do lepih gesel, ki se ne spreminjajo v dejanja. Ne nameravajo sklepati kompromisov z zgodovinskimi nasprotniki samoupravljanja in delavskega razreda — z birokracijo, tehnokracijo in drugimi, ki si lastijo oblast nad ljudmi v tovarni, šoli, krajevni skupnosti in kjerkoli. Ne mislijo se sprijazniti z brezposelnostjo, ki bi v gospodarski krizi prizadela predvsem njih same. Ne morejo se sprijazniti s stanjem, da je stanovanje postalo za mladega človeka in mlado družino že skoraj nedosegljiv cilj.

Kritično ocenjujejo tudi sedanje stanje v vzgoji in izobraževanju. Brez večjih pridržkov so se opredelili za reformo in sprejeli njena načela in dolgoročne cilje. Tudi sami so dejavno sodelovali pri oblikovanju zamisli o novi šoli, o drugačnem učnem procesu in drugačnih odnosih med učiteljem in učencem. Prav iz te zavzetosti za drugačno šolo izhaja njihovo sedanje kritično nezadovoljstvo nad prvimi koraki reforme. Na katere pomanjkljivosti opozarjajo?

Ko ocenjujejo uvajanje novih programov v srednjem izobraževanju, se jim zdi, kot bi jih bili preprosto »križali« s staro šolo in njeno organizacijo vzgojno-izobraževalnega dela. Ob prenatrpanih učilnicah, pomanjkanju dobrih učbenikov in sodobnih učnih pripomočkov, ob starih učnih metodah in oblikah novih programov ne morejo kakovostno spremeniti stare šole.

Mladi so posebno kritični do težen, ki hočejo podrediti mlade pri odločanju za nadaljnje izobraževanje in poklicni trenitnim potrebam in nizki tehnološki razvitosti našega gospodarstva. Danes je večji del kadrovskega štipendij razpisanih za dve- in triletno programe srednjega izobraževanja. Ni tragično, pravijo, če bo tehnik pa tudi inženir delal nekaj časa za strojem. Hujše bi bilo, če bi cele rodove mladih podredili trenutnim zahtevam, jih usposabljali le za ozek delokrog nalog in opravil, jim z nizko ravnijo splošne izobrazbe omejili razvojne možnosti. Izobrazbena raven mladih delavcev in strokovnjakov mora spodbujati tehnološki in splošni družbeni razvoj, zato mora biti dolgoročno usmerjena in biti s časom.

Mladi so kritični do sedanjega poklicnega usmerjanja in preusmerjanja, kadar postane sredstvo v rokah tehnokratske kratkovidnosti. Šola, učitelj in šolske ocene ne smejo biti podrejeni tehnokratski miselnosti, ki ne vidi človeka in se ne meni za resnične razvojne možnosti in nagajenja mladih. Če bi samo šolske ocene odločale o življenjski poti mladih, smo bore malo naredili za odpravo socialne selekcije, ki vnaprej določa boljše razvojne možnosti otrokom iz »boljših« družin kot pa delavski in kmečki mladini. Primerjava socialne sestave učencev naravoslovno-matematične usmeritve s sestavo učencev v nekaterih proizvodnih usmeritvah je v tem dovolj zgovorna. Zgovorni so tudi podatki o socialni sestavi učencev v skrajšanih programih srednjega izobraževanja. Značilna je tudi miselnost, da so ti programi namenjeni ne tistim, ki jih tako delo veseli, ampak tistim, ki zaradi slabih ocen ne morejo v druge programe srednjega izobraževanja.

Mladi se zavzemajo za drugačne odnose med učiteljem in učencem, učiteljem in študentom. Celotna organizacija današnje šole se jim zdi hierarhična. Na tej hierarhični lestvici si po ravnih sledijo: državni in družbeni organi — ravnatelj — učitelji — učenci. Tak sistem obnavlja stare odnose. Zato se mladi zavzemajo za drugačno vlogo in položaj ne le učencev in študentov, ampak tudi učiteljev. Samo tisti učitelj, ki bo resnično samoupravno deloval, bo tudi uspešno oblikoval mlade samoupravljajce in jih vključeval v učnem procesu kot enakopravne sodelavce. Taka šola ne bo dušila samostojnosti in kritičnosti, pa tudi ne revolucionarnih hotenj, ki so značilna za napredno mladino.

Tako razmišljajo mladi pred kongresom ZSMS. Smo jih pripravljeno razumeti? Smo v sebi dovolj mladi, da sledimo njihovega razmišljanja s pozornostjo tudi tedaj, ko se razlikuje od našega? Smo v sebi dovolj mladi in skromni, da smo se pripravljeno zmeraj še kaj naučiti — tudi od tistih, ki jih učimo in vzgajamo?

Jože Valentinčič

(Nadaljevanje na 2. strani)

dogodki
novostiZ občutkom
za stvarnost

(Nadaljevanje s 1. strani)

ter telesno kulturo, ob informaciji o ustanovitvi sekcije pri SZDL, ki bo obravnavala vprašanja usmerjenega izobraževanja in o znanem odprtem pismu, katerega sestavljavci se zavzemajo za novo javno razpravo o reformnih izhodiščih. O tem je govoril član sekretariata Zveze sindikatov Slovenije Boris Lipužič, ki je poudaril da v prizadevanjih za stabilizacijo na vseh področjih ne moremo pristajati na ponovno razpravo o reformnih izhodiščih, kajti če bi se znova začeli izrpnjavati v akademskih vprašanjih o izhodiščih in ciljih reforme, ki smo jih opredelili v zakonu o usmerjenem izobraževanju, bi reformo speljali ne le na stranski tir, temveč bi lahko ogrozili dosežke dosedanjih prizadevanj pri preobrazbi srednjega šolstva in zavrli začetek reformnega procesa visokega šolstva. Zato bodo sindikati odločno vztrajali pri temeljnih opredelitvah, na katerih temelji razredna zasnovanost usmerjenega izobraževanja.

V razpravi o usmerjenem izobraževanju so namenili na tej seji posebno pozornost pripravi učiteljev na reformo. Pripominjali so, da so bili učitelji premalo seznanjeni z nekaterimi temeljnimi vprašanji, premalo je bilo narejenega za njihovo usposabljanje, več pomoči bi morali imeti pri usmerjanju mladine v poklice. Učitelji menijo, da seminarji, ki so se jih udeleževali, niso bili dovolj kakovostni pa tudi trajali niso toliko časa, da bi na njih obdelali obsežno problematiko usmerjenega izobraževanja. Oblike strokovnega sodelovanja pedagoških delavcev bi morale biti bolj pripravljene in ne predrage: k temu naj bi pripomogle tudi kadrovske šole, pedagoški inštitut in podobne organizacije. Vse kaže, da smo z reformo pohiteli, prepočasni pa smo bili pri vzgoji ljudi, ki naj to reformo uresničujemo, je dejala ena od razpravljavk in poudarila, da se zmeraj ne znamo presoditi, kam je vredno vlagati: zelo veliko denarja smo že porabili za velike učilnice in opremo, ljudi pa nismo pripravili za delo v njih. Tudi vprašanje, kako je z učbeniki v usmerjenem izobraževanju, terja odgovor.

Želja po izbrazbi

Vzgojiteljice, ki si že več let prizadevajo, da bi se lahko v svoji stroki nadalje izobraževale, so odločno zavrnile trditve, da se zanimanje za izobraževanje ob delu zmanjšuje. Zahtevale so jasan odgovor na vprašanje, ali je tudi na drugih področjih dela izobrazba omejena ali pa je vzgoja in varstvo otrok izjema. Po odgovoru, da sindikat sicer ni mesto strokovnih, ampak političnih odločitev, pa smo vendarle zvedeli, da v tem srednjeročnem obdobju, do leta 1986, za izobraževanje vzgojiteljic še ne bo denarja. V naslednjem petletnem obdobju — od 1986 do 1990 —

pa bo treba pripraviti vse za prehod na višješolsko izobraževanje vzgojiteljic in na visokošolsko izobraževanje učiteljev osnovnih šol. Pravočasno morajo biti narejeni izračuni in pripravljene strokovne podlage. Te cilje bomo torej uresničevali postopno, tako da se bosta vzgojitelj in učitelj čez nekaj let v resnici lahko usposobila za naloge, ki ju čakajo v sodobni vzgoji in izobraževanju.

Proti birokratizaciji
v šolstvu

Razprava je najbolj zažvela ob tistem sklepu sindikalne skupščine, ki zatrjuje, da omejitve sredstev na področju vzgoje, izobraževanja in znanosti ne smejo vplivati na družbenoekonomski položaj in socialno varnost na tem področju. In naprej: »Porabo moramo zmanjševati z racionalizacijo programov in planov. Vztrajati moramo pri realnem vrednotenju programov in izvajati le tisto, kar zmoremo. Po načelu, za približno enako delo enako plačilo« je treba uskladiti osebne dohodke delavcev na področju vzgoje in izobraževanja, ne glede na občino, v kateri združujejo delo. »Skratim čas je, so menili udeleženci te seje, da se vse to enkrat vendarle uredi. Če leta in leta ponavljamo iste zahteve in načela, zadeve pa se ne premaknejo nikamor. Ali sploh dobiva katera šola denar na podlagi ovrednotenega programa? In kako so ovrednoteni ti programi? Prosvetni delavci so se dogovorili za sistem in načela, ki so opredeljena s samoupravnim sporazumom za osnovne šole. Priznavajo, da je v njem sicer veliko dobrega, moti pa jih zapleteno »administriranje«, potrebno za izračunavanje ur, ki jih morajo »zbrati« za dokaz, da so res delali. Opozarjajo, da prihaja birokratizacija tudi v šolstvo skozi glavna vrata, nanjo pa nihče v družbi ne opozarja, ker se ne zavedamo, kako zelo škoduje pedagoškemu delu. Republiški odbor je sprejel tale sklep: Tovrstna opravila je treba poenostaviti in v celoti zmanjšati birokratizacijo učiteljevega dela.

Ker pa vprašanja, povezana z gmotnim položajem prosvetnih delavcev, še zmeraj čakajo odločne akcije sindikata bodo skušali na sindikatu čimprej zbrati podatke o dejanskem gibanju osebnih dohodkov učiteljev, jih nenehno spremljati, hkrati pa si tudi prizadevati, da bi odpravili nepravilnosti na tem področju. Tudi sporazum, ki so ga lani podpisale osnovne šole, bo treba spopolnjevati in spremeniti tisto, kar se je pokazalo v praksi, da ne ustreza.

O vsem tem, pa tudi o starostnem upokojevanju učiteljev v zdajšnjem pokojninskem sistemu, o tem, kako vpliva vrednotenje učiteljevega dela na pokojnine in še o marsičem, bodo delegati spregovorili tudi na 10. kongresu slovenskih sindikatov. **MARJANA KUNEJ**

USTANOVljen JE MESTNI ODBOR SINDIKATA DELAVCEV V VZGOJI, IZOBRAŽEVANJU IN ZNANOSTI

Do kod smemo varčevati?

Pobuda, naj bi ustanovili v Ljubljani mestni odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, ni nova, uredničila pa se je šele pred nedavnim. Namen ustanovitve: boljše in bolj usklajeno delo in lažje uresničevanje nekaterih nalog. Tako je povedala predsednica iniciativnega odbora za pripravo ustanovne skupščine **Metka Rečnik** številnim udeležencem skupščine, ki je bila 27. septembra.

Kratko in hkrati poglobljeno poročanje iniciativnega odbora, razdeljeno na posamična vzgojna področja, je zajelo problematiko vzgojno-varstvenih organizacij, osnovnih šol, domov za učence raziskovalne dejavnosti, usmerjenega izobraževanja in preobrazbe visokega šolstva ter sodelovanje s samoupravnimi interesnimi skupnostmi na mestni ravni.

Ustanovna skupščina je obravnavala in sprejela programsko usmeritev za delovanje mestnega odbora v mandatnem obdobju 1982—1983 in izvolila 19 članov, ki bodo zastopali vsa področja vzgoje, izobraževanja in znanosti v Ljubljani.

Da ta njihova naloga ne bo lahka v prihodnjem mandatnem obdobju, je vsakomur jasno, saj se bodo morali spopasti s številnimi nerešenimi problemi in težavami, ki jih prinaša sedanj težak gospodarski položaj. Realna stopnja rasti družbenega proizvoda in dohodka je v celotnem srednjeročnem obdobju nižja, to pa zahteva zmanjšanje vseh oblik porabe, kar pomeni hkrati tudi manj denarja za izpolnjevanje programov družbenih dejavnosti. Ob tem se nehoti vsiljuje vprašanje, kako bomo lahko zadostili zahtevam po dobri, politični vzgoji učencev, kdaj bomo vendarle ustrezno vrednotili učiteljevo in vzgojiteljevo delo, kdaj bomo rešili prostorsko stisko. Se bi lahko naštevati. Vsa poročila so izvenela v vprašanje: do kod smemo varčevati pri vzgoji in izobraževanju?

Visoko prekoračeni
normativi

Znano je, da vzgojno-varstvene organizacije že dolga leta rešujejo prostorsko stisko tako, da visoko presegajo dovoljene normative o številu otrok. Ob tej ugotovitvi je **Tatjana Prešeren** dejala: »Vprašujemo se, ali tako ne škodujemo otrokom, njihovega zdravemu telesnemu in duševnemu razvoju, pa tudi vzgojiteljicam, ki so že dolga leta preobremenjene.« Med drugim je poudarila, da že leta pričakujejo samoupravni sporazum, ki bi v naši republiki poenotil delitev osebnih dohodkov v vzgojno-varstveni dejavnosti in odpravil sedanje razlike, in nadaljevala: »Sredstva za osebne dohodke so nam v vzgojno-varstvenih organizacijah zelo skopo odmerjena. Temu dejstvu botruje družbena skrb, da ne bi bili uporabniki — starši preveč obremenjeni. To pa ovira ustrezno vrednotenje našega dela. Treba bi bilo izločiti vzgojiteljevo delo iz stroškovne cene za starše in ga plačevati iz prispevne stopnje.« V zadnjem času so začeli združevati vrtnice na ljubljanskem območju in iskati način združevanja, ki bi najbolje ustrežal, da bi hkrati ohranili kakovost vzgojnega dela. Tudi prizadetim otrokom bi morali nameniti več pozornosti, saj je še veliko nerešenih problemov na tem področju: razvojne oddelke za prizadete otroke bi bilo treba odpirati sistematično, otroke pa naj bi združevali glede na stopnjo in vrsto prizadetosti. Zagotoviti bi morali hkrati enotno zasnovano delo, enotno mentorstvo in urediti delovni čas delavcev v teh oddelkih.

«Tatjana Prešeren se je zavzela tudi za to, da je treba omogočiti vzgojiteljem študij na višji stopnji, saj opravljajo čedalje za-

htevnejše delo. Menila je, da je treba najprej zagotoviti izobraževanje vzgojiteljem iz dela.

Varčujemo tudi pri papirju in kredii

Ko je kritično ocenila položaj učiteljev v osnovnih šolah in govorila o neskladju med rastjo osebnih dohodkov delavcev v gospodarstvu in v družbenih dejavnostih, o revaloriziranih programih, povečani prispevni stopnji in dohodkih, je **Milica Kostrun** poudarila: »Z valorizacijo programov pa še vedno niso zagotovljena sredstva za amortizacijo, ki se bo obračunavala po novih stopnjah in postopoma, saj je zagotovljenih le 760 odstotkov potrebnih sredstev. Bilanca prihodkov in odhodkov po posameznih občinskih izobraževalnih skupnostih je neusklajena, zato se bodo presežki iz nekaterih občin prelivali v druge. Obseg zagotovljenega programa se je povečal za 44 oddelekov, saj je naraslo število učencev glede na lansko leto, večji je tudi odstotek učencev v oddelkih po daljšanega bivanja in v celodnevni osnovni šoli. V Ljubljani je 156 oddelkov celodnevne osnovne šole, kar pomeni 4027 učencev od 36.440. S tem pa se ne smemo zadovoljiti, še prav posebno ne v občini Ljubljana Moste-Polje, kjer ni za zdaj še nobenega oddelka.« Ko je govorila o težavah v osnovni šoli, je med drugim povedala: »Prostorov je premalo ali pa so preskopo urejeni, da bi učenci lahko delali, se učili, igrali ali telovadili. V učilnicah so še marsikje neuporabne table, previsoki ali prenizki stoli, varčuje se tudi pri najosnovnejšem: pri papirju in kredii... O učilih za razredno stopnjo, ki jih največ »uvažamo« iz sosednjih republik — in tvegamo, da niso vsa uporabna — raje ne govorim.« Poudarila je, da je vse preveč učencev v razredih, čeprav se normativ postopoma, in vendar prepočasni, zmanjšuje na 32 učencev, in opozarila tudi na neustrezno zasedena mesta za dela in naloge učitelja na razredni stopnji, predvsem v oddelkih podaljšanega bivanja. Spregovorila je še o težavah pri sprejemanju samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah — »marsikje delavci sporazuma še videli niso«. To velja tudi za kongresne dokumente, ki jih v marsikateri šoli še niso obravnavali. Povedala je, da so nekatere šole že začele uveljavljati nov način nagradovanja, nekatere pa se ga boje, ker ponekod prinaša bistvene spremembe v višini osebnih dohodkov.

Premalo (in preveč?) ležišč,
čedalje slabša prehrana

Problematiko domov za učence in študente je osvetlil **Lojze Pajk**. Obravnaval je zmogljivost, zasedenost, gospodarski položaj enih in drugih domov, njihovo organizacijsko povezanost, kadrovske problematiko in življenjske razmere delavcev v domovih. Ko je govoril o zmogljivosti in zasedenosti domov, je še posebej poudaril, da manjka v študentskih domovih še vedno 120 ležišč (rešili so 600 prošelj več, kot je prostora!). v domovih za učence pa je bilo te dni še nezasedenih 267 ležišč! Povedati je treba tudi to, da je posebna lomisa pri mestni skupščini lani določila število ležišč v domovih za srednješolsko mladino, po veljavnih normativih. Po teh normativih bi pomenilo, da letos ni praznih ležišč (sedanje število bi bilo manjše)! Povedal je, da študentski domovi poslujejo z izgubo, ki jo doslej krijejo z dohodkom enote študentskega servisa. Med drugim je dejal: »V domovih za učence je stanje še slabše. Zamrznjene oskrbnine in nenehno povečevanje cen živih osrednjim otokom za dobro prehrano, saj ni mogoče opuščati vzdrže-

valna in investicijska dela pri dotrajanih domovih in porabiti denar v korist prehrane. Lahko si predstavljamo, kakšna je prehrana v domovih, če upoštevamo, da za tri dnevne broke namenjamo 55,40 din! Nujno potrebno bi bilo sprejeti dogovore, da bi izgube poravnali iz sredstev samoupravnih interesnih skupnosti, ali pa bi bilo treba štipendijem v domovih dodajati namenski denar za dom.«

V študentskih domovih primanjkuje vzgojiteljev zaradi nizkih osebnih dohodkov in pomanjkanja stanovanj, v srednješolskih domovih pa je 6 vzgojiteljev preveč, primanjkuje pa delavcev v kuhinjah in čistilk. Ob tem je povedal: »Za tovrstne delavce vemo, da imajo zelo nizke osebne dohodke: čistilke prejmejo 7390 din, le malo višji so osebni dohodki kuhinjskih pomočnic. Kaže, da je prav zaradi tega veliko bolniškega staleža,

saj prinaša večje nadomestilne osebni dohodek kot bi bil seboj ob nenemnem naraščanju stroškov. Stanovanjski problemi niso rešeni, in tudi sicer neredovi, sredstva skupne porabe njena ali pa jih sploh ni.«

Gmotni položaj srednje usmerjenega in visokega šolstva je podoben; vsepovsod so v gibanju stabilizacijska prizadevanja. Snimo tudi z oblikovanjem vzgojno-izobraževalnih programov, zato bo treba čimprej odločiti obveznosti in naloge. Morda bi lahko poiskali vzročno zamujanje v razdrobljenosti visokega šolstva in v dolgotrajnem usklajevanju mnenj. Še pa bo delo, če jih bomo hoteli šiti čim bolje in v skladu z nastimi.

TEA DOMINKO

Kakovosten korak
v razvoju predšolske
vzgojePogovor s svetovalko Zavoda SRS za šolstvo
Ireno Levičnik

Vzgojni program za vzgojo in varstvo predšolskih otrok — prvi tovrstni program v zgodovini predšolske vzgoje — se že dve leti uvaja in hkrati spremlja njegovo uvajanje v vseh vzgojno-varstvenih organizacijah v naši republiki. Naj povemo, da deluje v Sloveniji 87 vzgojno-varstvenih organizacij, ki imajo 469 dislociranih enot, pri osnovnih šolah je 140 vzgojno-varstvenih oddelkov, pri drugih organizacijah /družbenega dela pa je 15 vzgojno-varstvenih enot.

Zanimalo nas je, kako je potekalo uvajanje vzgojnega programa, kako so ga sprejeli vzgojitelji. Hoteli smo zvrediti, v čem so težave in pomanjkljivosti, pa tudi prednosti vzgojnega programa za vzgojo in varstvo predšolskih otrok. Za pogovor smo zaprosili svetovalko za področje predšolske vzgoje pri Zavodu SRS za šolstvo Ireno Levičnik.

Takole nam je odgovorila:

— Vzgojni program so vzgojitelji zelo dobro sprejeli, le na začetku, ko smo ga uvajali, smo imeli nekaj težav, dokler nismo pojasnili njegovih značilnosti in vloge. Nekateri vzgojitelji so namreč pričakovali zelo podoben in določen program. Pojasnili smo jim, da bi jih tak program utesnjeval in hromil njihovo ustvarjalnost. Drugi vzgojitelji so na začetku menili, da še ta program »utesnjuje«. Prepričali smo jih o nasprotnem, da smo dali ustrezno mesto ustvarjalnosti.

Resnejšo težavo pa vidim v tem, da zahteva novi vzgojni program izjemno dobro poznavanje psihologije, vede, ki se zelo hitro razvijala, šolanje naših vzgojiteljev pa je potekalo v različnih smereh. Dogovorili smo se, da bomo v letu 1982/83 namenili vsa pozornost modernizaciji znanja psihologije in osvežili znanje z individualnim študijem vzgojno-varstvenih delavcev. Ne smemo pozabiti še na druge okoliščine, ki niso bile v prid uveljavljanju vzgojnega programa: to so prešteviljeni oddelki (30 otrok) in veliko ne kvalificiranih varuhinj. Naj povem, da je v Sloveniji zdaj 2655 varuhinj, od tega kar 1200 ne kvalificiranih. Vse vzgojiteljice pa imajo srednjo izobrazbo, nekaj jih ima tudi višjo.

Prednosti? Z vzgojnim programom smo dosegli, da se delo na vseh stopnjah načrtuje — od vzgojnega dela v oddelku za dojenčke pa vse do male šole in celotne vzgojno-varstvene organizacije. To pa pomeni sistema-

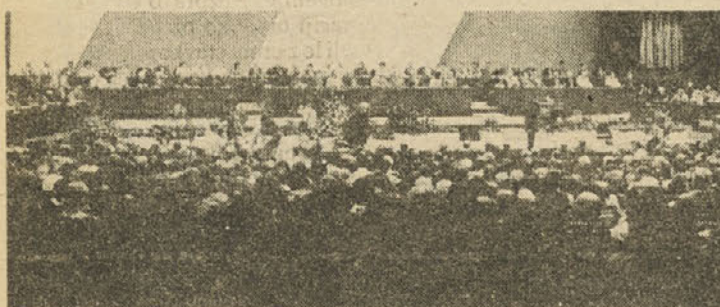
tično in postopno delo povsod. Pri vzgojnem delu smo dosegli ustrezno razmerje med vzgojnimi dejavnostmi: med igro, poselitvijo in delom, in uravnotežili dejavnosti različnih vzgojnih področij tako, da nobeno drobje ni zanemarjeno. Z vzgojnim programom smo seznanili starše, pa tudi učitelje prvih zredov prek hospitacij.

In kakšne so ocene in pombe vzgojiteljev k programu? Vzgojitelji so v anketi ocenili, da je program primeren. Priznali pa so, da ni pregleden, da bi želeli hitreje najti želene, kateri so menili, da je treba katere sestavine programa določiti (sodelovanje s starši, osnovno šolo, program intelektualne vzgoje je treba bolj členiti) in tehnično urediti, da bo preglednejši. Naj povemo, da smo pri oblikovanju programa upoštevali znanstveno-zvojno načelo, npr. tele vzgojo smo obravnavali razvojno — do 7 leta. To velja tudi druga področja. Zasnove bomo spreminjali, program bomo dopolnili tehnično v vami tako, da bo preglednejši. Vse pripombe so upravnice upoštevali jih bomo pri prvi daki vzgojnega programa.

Ob koncu naj povem, da vsa pohvala vrtnicem, ki so se uvajanju vzgojnega programa zelo prizadevali lotili dela vestno vztrajali vse dveletno dobo. V tem času so imeli vzgojiteljski zbori 1114 sestankov ustanovili so strokovne akcije, kjer so se srečali na 3087 sestankih. Vzgojitelji so pripravili vzornih nastopov, Zavod SRS za šolstvo pa je pripravil 113 stankov za ravnateljice in učitelje seminar zanje v Brezici, kjer so znova vse razčlenili, kakovni aktivni vzgojitelji pa so srečali v dveh letih 228 učiteljev. Lahko rečemo, da je bila ta celina edinstvena v zgodovini predšolske vzgoje. Prepričani smo, da bomo odpravili vse zave in pomanjkljivosti, saj je najboljšje zagotovilo to, da vsi vzgojno-varstveni delavci program sprejeli!

In vaše želje?

— Želim, da bi bil kmalu sprejet program usposabljanja vzgojiteljev na višji stopnji, ki ga dolgo željno pričakujemo. Program je pripravila Pedagoška akademija v Ljubljani in kmalu predložen na seji strokovnega sveta.

Pogovarjala se je
TEA DOMINKO

RAZMIŠLJANJA OB 10. KONGRESU ZSS

V dokumentih tako — v praksi drugače

V kongresnih dokumentih beremo, da smo, kar zadeva osnovne šole, v zadnjem obdobju dosegli, da so se te bolj oprele v okolje, v katerem delujejo, zlasti pa povezale z družbenim delom. To je res, vendar pomembne šole, ki so dosegle pri tem večje uspehe, opravljajo pomembno delo. Premalo je še denarja za vzgojo, ki bi omogočala, da bi učenci in bi sodelovali pri načrtovanju dela, pri delu samem in pri ocenjevanju delovnih dosežkov.

Temeljna naloga, zapisana v programu preobrazbe osnovne šole, je, da šola uvaja učence v svet dela in odnosov, ki se oblikujejo ob delu. Novi program osnovne šole načrtuje politehnično vsega življenja in dela. To nam moramo uresničevati pri učnih predmetih, posebno pri tehničnem pouku, pri družbeno potrebnem delu in pri tehničnih interesnih dejavnostih.

Vsi učni predmeti bi morali biti tudi politehnične vsebine. Tehnični pouk je na novo zasnovan. Učenci bi morali ob njem poznati poleg obdelave materialov tudi organizacijo dela, ekonomiko in družbene odnose. Organizirati se morajo v tehničnih interesnih dejavnostih, v skupinah mladih tehnikov, pri raznih družbeno potrebnem delu, kot je vzdrževanje parkov, urejanje spomenikov itd., ter pri iniaturnem združenem delu, to pri tistem delu, ki je prosto odne narave in povezuje šolo s proizvodnimi usmeritvami šolskega okolja.

Vsega tega učitelji sami ne morejo mogli opraviti. V šoli so tehnično usposobljeni samo učitelji tehničnega pouka, ki pa ne morejo voditi dovolj interesnih dejavnosti s tehničnega področja. Imamo sicer veliko interesnih dejavnosti, toda razmerje med učnimi in drugimi interesnimi dejavnostmi je bilo lani menda 1:6. To se pravi, da je bilo šestkrat več interesnih dejavnosti v kulturi, sportu in na drugih področjih kot na tehničnem področju.

Na šolah pa je še veliko drugih stvari, prostori slabo opremljeni. Menda je v Sloveniji samo ena osnovna, v kateri je mogoče kupiti materiale za tehnični pouk. Vse to pove, da bodo morale pomagati šolam pri njihovih tehničnih organizacijah združenega dela. Razveseljivo pa je, da imajo nekateri delavci v organizacijah združenega dela v svojem delu tudi določene ure za učence učence osnovne šole. Te ure zglede bi morale druge organizacije združenega dela pomagati.

Za uspešno družbeno-osebno delo pa je nujno povezovanje s krajevno skupnostjo. Vse krajevne skupnosti, družbenopolitične organizacije v krajevni skupnosti in društva bi ob sestavljanju svojih načrtov morala misliti na to, kje in kako bi lahko sodelovali šolarji. Svoje predloge bi sporočili šoli, šola pa bi dejavnosti vključila v svoj letni načrt. Zelo težko pa je, da mora učitelj med šolskim letom izvesti akcijo, ki je nima v načrtu in na katero se krajevna skupnost ali društvo spomni le nekaj dni pred koncem, ko mora biti akcija izvedena.

Povezava z združenim delom

Kako se povezujejo delavci v organizacijah združenega dela z učenci v vzgoji in izobraževanju, kažejo napr. že skupščine samoupravnih interesnih skupno-

sti. Tam se srečujejo delavci organizacij združenega dela — delegati uporabniki in delavci v organizacijah za vzgojo in izobraževanje — delegati izvajalci. Tudi sindikati že dalj časa ugotavljajo, da z delom delegacij ne moremo biti zadovoljni. Seje velikokrat niso sklepne. Ponavadi so vsi sklepi pripravljeni, tako da razpravljanja skorajda ni. Kako je torej z načelom, da se mora uveljavljati delavec kot odločilni dejavnik? Učitelji res ne moremo verjeti, da imamo kakšen poseben vpliv na odločitve. In zakaj naj bi potem delegati sploh prihajali na skupščino. Znano je, da je človek zadovoljen le tedaj, če ima v kaki skupini možnost, da zavzeto sodeluje, s svojimi stališči pripomore k premišljenim odločitvam, skratka, da sodeluje. Zanimivi bi bili podatki, če bi razčlenili dejavnost delegatov na skupščinah, koliko sklepov je bilo sprejetih in koliko izmed teh je bilo takih, da so nanje vplivali delegati in so jih izoblikovali na skupščini. Verjetno bi bil ta odstotek zelo majhen. — Skupščine samoupravnih interesnih skupnosti bi morale biti resnično mesto dogovarjanja med uporabniki in izvajalci.

Izvajalci bi morali predstaviti svoje programe in skupno z uporabniki bi morali pretehtati možnosti za njihovo uresničenje.

Osebni dohodek ni zrcalo prizadevnosti

V kongresnih dokumentih beremo tudi to, da je bila med 9. in 10. kongresom Zveze sindikatov Slovenije aktivnost sindikatov zelo velika pri uresničevanju družbeno-gospodarskih odnosov na področju delitve po delu in rezultatih dela. Prav gotovo je bilo veliko doseženega v organizacijah združenega dela proizvodne narave, v organizacijah združenega dela družbenih dejavnosti pa je bilo na področju delitve po delu in delovnih dosežkih narejenega premalo. Učitelji že dolgo vemo, da dobe organizacije združenega dela družbenih dejavnosti, med te spadajo tudi šole, vsako leto denar po nekimi merilih, ki so za vse šole enaka. Zdaj je to merilo število oddelkov na šoli. Kolikor denarja dobimo po teh merilih, toliko ga bomo lahko porabili. Nihče nam ne bo dal prav nič več, pa če bomo še tako pridno delali. Če so programi učiteljev na šoli bogati, bodo za ta denar morali zelo veliko delati, če pa je program revnejši, bodo dobili prav toliko, le delati jim bo treba manj (za enak denar). Kljub temu imajo učitelji še zmeraj nekaj starega navdušenja, zato jih veliko pri delu ne misli na denar. Toda, kje je tukaj spodbuda? Kje je nagajevanje kakovosti dela? Vsi učitelji vedo tudi tole: Če bo zelo prizadeven učitelj dobil za svoje kakovostno delo več, bodo dobili drugi manj. Vsak ve, da šola z manjšimi uspehi ne bo dobila prav nič manj denarja; če bo bolj malo prizadevnih in pridnih učiteljev, bodo pač vsi dobili več ali manj enako. Pa se postavimo v položaj povprečnega učitelja, ki je sicer v redu, toda posebne prizadevnosti ne kaže. Kakšen dohodek bo dobil na šoli, kjer je večina povprečnih učiteljev? Kakšen dohodek bo dobil, kjer je precej učiteljev bolj prizadevnih in bodo za svojo prizadevnost dobili več denarja? Odgovor je jasen. Ali je prav, da ima nekdo za enako delo različen dohodek samo zato, ker je na eni šoli več prizadevnih učiteljev in jim je bilo treba dati več denarja, če šola nagajevuje prizadevne učitelje.

Treba bi bilo nagajevati izredne uspehe šole na raznih tekmovanjih, posebno pa kako-

vost rednega pedagoškega dela, kar je učiteljeva poglavitna naloga. Velikokrat beremo ali poslušamo, kaj vse bi bilo treba v šoli spremeniti. Tako bi bilo npr. treba pregnati iz vseh šol didaktični formalizem. To je ena izmed zelo pomembnih zahtev sodobne šole, toda vsi učitelji je še niso dojeli. Med učitelje bi morali z načrtno akcijo. Vse bi bilo treba nenehno seznanjati z novimi metodami in oblikami pouka, s tem, kako povezuje teorijo s prakso, kako spremeniti delo, da pri pouku ne bi bilo didaktičnega formalizma. Učitelj, ki bi se načrtno trudil, bi uspel. To bi bila boljše kakovost dela. Ali bi bil učitelj nagajevan za trud pri načrtnem odpravljanju didaktičnega formalizma pri pouku? Spet smo pri nagajevanju kakovosti dela. Veliko hitreje bi uresničili reformne cilje, če bi se učitelji bolj prizadevali za sodoben pouk. To pa bi dosegli z boljšo spodbudo, s pravilnim nagajevanjem kakovosti dela.

Razlike

Otroci še zmeraj prihajajo v šolo iz zelo različno kulturno in socialno razvitega okolja. Te razlike moramo v šoli izravnati. Ne bomo pa jih izravnali le, če bomo dali vsem gmotne možnosti. Pri izravnavanju teh razlik spet pomagajo sodobne oblike in metode pri pouku. Vsekakor sta zelo pomembni individualizacija in diferenciacija pri pouku. Pouk je treba večkrat diferencirati in individualizirati, da pri vsakem učencu lahko kar najbolj razvijemo njegove sposobnosti. Delo z učenci, ki so prišli v prvi razred iz socialno zanemarjenega okolja, mora biti precej drugačno kot delo z otroki, ki so že v predšolskem obdobju zelo razvijali svoje sposobnosti. Do konca osnovne šole morajo ob individualizaciji in diferenciaciji pouka doseči enak razvoj vsi učenci, ki imajo enake sposobnosti. Če učence iz zelo različnih socialnih okolij poučujemo enako, se bo razlika še večala, ne pa manjšala, kajti vedno bo dosegel boljše uspehe tisti iz socialno in kulturno bolj razvitega okolja. Individualizacija in diferenciacija pouka pa spet zahtevata prizadevna učitelja, ki se bo poglobljal v to delo, pripravljaj različne naloge za različno

sposobne ali različno razvite učence.

Učitelj, ki bo tako delal, bo spet vložil več truda in njegovo delo bo boljše. Kdo bo učitelja ocenil, ga denarno nagradil in nadalje spodbujal.

Tudi v srednjih šolah bo treba doseči, da bodo profesorji v oddelkih usmerjenega izobraževanja upoštevali, da marsikje v prvem letniku sedita skupaj prihodnji obrtnik in inženir, da pa si želita sodelovati pri pouku in s sodelovanjem doseči uspehe. To pa bodo učitelji dosegli le z uvajanjem diferenciacije in individualizacije v pouk, ki pa se v srednjih šolah prepočasno uveljavljata.

Ena od napak naše šole je prav gotovo ta, da je preveč usmerjena le na učnostorilnostne učinke, premalo pa uresničuje družbenovzgojno funkcijo. Učenec je premalo upoštevan kot subjekt vzgojno-izobraževalnega procesa. Premalo se uresničuje v šolah samoupravljanje kot vzgojno načelo in kot odnos med učitelji in učenci v vzgojno-izobraževalnem procesu. Precej let je že, odkar smo prvič slišali in brali o uvajanju samoupravljanja v šole. Poznamo tudi oddelčne konference kot edini organ na šoli, kjer se srečujejo učitelji in učenci in se dogovarjajo o reševanju problemov. Ker so se skupno dogovorili za sklepe za rešitve problemov, morajo te sklepe tudi vsi upoštevati — učitelji in učenci. Tam, kjer uvajajo oddelčne konference, kjer se učenci udeležujejo učiteljskih konferenc, kjer se učitelji in učenci večkrat neposredno dogovarjajo, tam učence prav gotov čedalje bolj postaja subjekt v vzgoji in izobraževanju. Toda razredniki in mentorji skupnosti učencev šole imajo veliko dela z uvajanjem teh oblik samoupravljanja učencev. To je spet boljše kakovost dela, ki je na nekaterih šolah že precejšnja, ponekod pa te oblike zelo počasi uvajajo. Kdo bo ocenil razlike pri posameznih šolah in kdo bo te šole ustrezno — različno nagradil?

Kakovost dela bomo v šolah lahko ocenjevali tedaj, ko bodo spremenjena merila, po katerih bodo šole dobile vsako leto denar. V naši občini smo že več-

krat v raznih okoljih ugotavljali, da bi bilo treba izdelati merila za ocenjevanje šol. Vsi, ki so bili na sestankih, so se s tem zmeraj strinjali, toda uresničilo se ni nikoli. Vsem učiteljem pa je jasno, da bi bilo edino pravično nagajevanje po kakovosti dela tedaj, če bi bile šole za kakovost dela različno nagajevane. To bi bila prava spodbuda za učiteljske

dogodki
novosti

zboje. Vsak bi vedel, da bo prizadevno delo celotnega učiteljskega zbora vplivalo na višino dohodka. Ponavadi pa se ustavi vse pri tem, kdo bo izdelal merila za ocenjevanje šol, kdo bo ocenjeval. Verjetno bi to morali biti tisti, ki so odgovorni za kakovost dela na šolah.

BOGOMILA KRVINA

Trezno ali slepo načrtovanje?

V zadnjem času popravljamo srednjeročne načrte in jih usklajamo s stvarnimi možnostmi in razmerami v našem gospodarstvu, ki jih vidimo danes drugače kot pred dobrim letom dni. Tako se tudi vzgojno-izobraževalna dejavnost prilagaja stvarnosti in razmeram; delegati in delegatske skupščine upoštevajo, čeprav ne brez pomislekov, splošne smernice in pripravljene predloge strokovnih služb.

Do tod vse lepo in prav — drugače biti ne more. So pa primeri, ko je trezno načrtovanje zamenjalo slepo načrtovanje. O tem so nam pripovedovali prosvetni delavci v neki občini, kjer že nekaj let rastejo nova naselja in se število prebivalstva naglo povečuje. S tem pa seveda tudi število predšolskih in osnovnošolskih otrok. Pri reviziji srednjeročnega načrta so strokovne službe to spregledale

in upoštevale splošno navodilo — izdatki za vzgojo in izobraževanje se v prihodnjih letih ne smejo povečati...

In kaj bodo storili prihodnja leta, ko se bodo čedalje številnejši rodovi predšolskih in osnovnošolskih otrok znašli pred vrati njihovih vrtcev in osnovnih šol?

Ali bodo preprosto podvojili število otrok v skupinah in učencev v razredih, bodo dodali učilnicam še eno nadstropje? Bodo povečane izdatke za nujno izobraževanje in vzgojo plačevali učitelji in vzgojitelji iz svojih osebnih dohodkov?

Sedanji čas zahteva trezno načrtovanje! To pa pomeni, da moramo upoštevati tako stvarne možnosti kot tudi stvarne potrebe.

V.

Skrčen dogovor o učbenikih

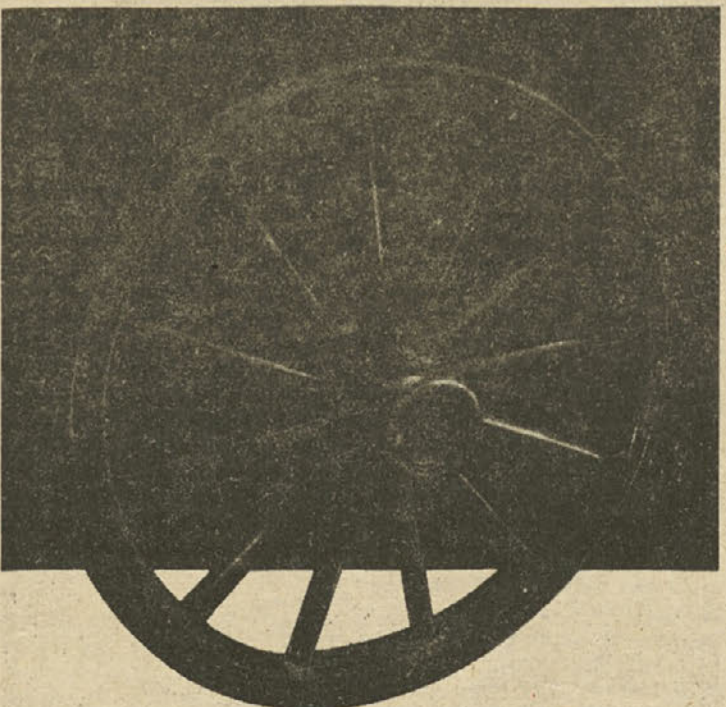
Odbor za osnovno izobraževanje skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije je na svoji četrti seji obravnaval med drugim tudi osnutek družbenega dogovora o organiziranju preskrbi osnovnih in srednjih šol z učbeniki in o postopnem zagotavljanju brezplačnih učbenikov za učence osnovnih šol. Ta dogovor je bil sprejet pred štirimi leti in je bil vsaj glede organiziranega razdeljevanja učbenikov kar uspešno izpeljan. »Kar uspešno« pravim zato, ker so se z razdeljevanjem učbenikov po osnovnih šolah morale največ ukvarjati posamezne občinske izobraževalne skupnosti in predvsem osnovne šole. Ali bodo učenci dobili učbenike, delovne zvezke in druge učne pripomočke na šoli, v šolski knjigarni ali knjižnici — ali pa bodo morali starši še naprej tekati od knjigarne do knjigarne — to je kljub dogovoru še zmeraj odvisno predvsem od denarnih zmogljivosti občinskih izobraževalnih skupnosti in vodstev osnovnih šol.

sničitvi pa se seveda pojavljajo različna mnenja in problemi — od denarnih pa vse do izvedbenih — ki so se pojavili že na osnovnih šolah. Med temi naj omenim le vprašanje, ali je prav, da mora učitelj pobirati denar za učbenike (in seveda za malice, mladinsko periodiko, izlete, ekskurzije) — saj je usposobljen za pedagoško, ne pa za blagajniško delo. Vprašanje je, ali je treba poleg šolske knjižnice ustanoviti še knjižnico za izposojno učbenikov? Gre tudi za nove obremenitve učiteljev.

Vsa ta in številna druga vprašanja morajo biti rešena še pred podpisom družbenega dogovora o organiziranju preskrbi šol z učbeniki — iz katerega so, mimogrede, črtali tisti del, ki govori o postopnem zagotavljanju brezplačnih učbenikov za učence osnovnih šol — da se ne bi tudi ta dogovor uvrstil v množico družbenih dogovorov, ki smo jih sicer sprejeli, jih pa ne uresničujemo.

Odbor za osnovno izobraževanje skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije je med drugim obravnaval tudi osnutek sprememb in dopolnitve družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981-1982 in se seznanil z informacijo o problematiki financiranja skupnih programov občinskih izobraževalnih skupnosti in Izobraževalne skupnosti Slovenije. Razpravo o tej informaciji bi lahko pravzaprav povzeli le z enim stavkom — denarja je premalo za vse potrebe, zato moramo nameniti posebno pozornost financiranju zagotavljenih programov; že zanje je namreč težko dobiti denar, zato si solidarnostnega prelinavanja sredstev za razširjene programe ne moremo privoščiti.

JASNA TEPINA

Peter Krivec, Grafični bienale

Ob dogovoru in njegovi ure-

doma
drugod

Ustanovljen bo Jadranski zavod združenega sveta

V Devinu potekajo zadnje priprave za ustanovitev Jadranskega zavoda združenega sveta. Pobuda je prav gotovo zanimiva in vredna pozornosti. V tej šoli se bo zbralo približno dvesto srednješolcev iz evropskih in iz drugih držav. V zadnjih dveh letih srednje šole, pred vpisom na univerzo, jih bodo vzgajali skupaj in v njih krepili zavest, da je svet kljub geografskim, narodnostnim, kulturnim in ideološkim razlikam nerazdružljiva celota. Zdej, ko oboroževalna tekma med velesilama narašča in je v svetu čedalje več nasprotij, se torej zelo pomembno, da se ustanovi zavod, posvečen kulturi in mednarodnemu sožitju.

Predvidevajo, da bo začel delovati že prihodnji mesec. To bo koledž, oblikovan po angleškem izobraževalnem sistemu. Dijaki bodo v njem živeli in študirali, gojili šport in najrazličnejše obšolske dejavnosti od gasilskih vaj do skrbi za prizadete otroke, se vključevali v skupnost in skušali čim bolj dejavno izrabiti vse možnosti, ki jim jih daje prostor, v katerem je njihova šola. Učni program bo prožen in prilagojen zanimanju posameznika. Načrtovan je tako, da seznanja gojenca s poglavitnimi smermi znanja, pri tem pa so upoštevane predvsem tiste kulturne vrednote, ki jih vsak prinese iz svoje dežele. Dijaki bodo poslušali vsaj šest predmetov, od katerih bodo trije obvezni, trije pa izbirni. Med obveznimi so na prvih mestih materniščina in slovstvo, en tuj jezik, ki bo italijanscina, poleg poglavitnega jezika — angleščine. Matematika, naravoslovne in humanistične vede, umetnost in glasba naj bi bili jedro tega, kar bo šola dajala svojim dijakom.

Dijaki bodo po maturi dosegli na dnaridno priznanje, imenovano »ekalavreat«, ki odpira vrata na vse najpomembnejše univerze na svetu. Študij v koledžu je brez plačila. To pomeni, da dobi vsak dijak štipendijo, za katero razpiše natečaj v različnih državah. Med prvimi sto dijaki jih bo prišlo največ iz Evrope, in sicer 78, šest iz Severne Amerike, šest iz Južne Amerike, pet iz Srednjega Vzhoda, osem iz

Azije, dvajset iz Afrike in trije iz Avstralije.

Jadranski zavod združenega sveta je na idealnem križišču treh kulturnih in etičnih območij, ki sestavljajo današnjo Evropo: latinskega, slovanskega in germanskega. Tako ugotavljajo organizatorji v ilustriranem prospektu, v katerem razlagajo pomen in organizacijo nove šole — zavoda. Postavlja pa se vprašanje, kako se bo to kazalo v delovnem programu koledža in koliko bo v njem upoštevana tudi slovenska kultura v vseh svojih razsežnostih, kultura, ki ima v Devinu, kjer živi močna slovenska manjšina, domovinsko pravico.

Italijanska stran je določila tri štipendije za jugoslovanske dijake, Ljudska univerza iz Trsta pa dve štipendiji za predstavnike italijanske manjšine v Istri. Poleg tega so organizatorji povabili eno vidno slovensko kulturno osebnost, ki bi delovala v upravnem svetu, in enega jugoslovanskega profesorja, ki bi poučeval kemijo. Slovence, ki žive v Trstu, zanima predvsem to, koliko bosta zastopana v tem zavodu slovenska kultura in jezik.

Slovenščina je sicer vključena v skupino tujih jezikov (poleg španske, nemščine in ruščine) kot eden od izbirnih jezikov, vendar si ni težko predstavljati, da bo med tolikimi »močnejšimi« vrstniki na stranskem tiru. Šola sama bi morala dati svojim raznolikim študentom ob tistih predmetih, ki so za to primerni, zaokroženo podobo slovenskega sveta v zamejstvu in v matični Sloveniji. Sveta, ki v svoji manjšinski stvarnosti v zamejstvu in v svojih socialnih novostih v Sloveniji ponuja veliko izhodišč za razmišljanje o najbolj zgočih problemih naše skupne izkušnje. Tega pa dijaki, ki bodo prišli iz vsega sveta, ne bodo mogli spoznati v celoti, ampak le delno. Kljub tej pomanjkljivosti pozdravljamo ustanovitev nove šole v Devinu, v našem slovenskem prostoru in upamo, da bo pripomogla k iskanju miru med narodi in ustvarjanju novih vezi med mladimi iz vsega sveta.

MARKO PAULIN

Skrb za vzgojo razrednih učiteljev na Češkoslovaškem

Ko sem bil letos poleti v Pragi, sem se srečeval z znanimi pedagoškimi strokovnjaki: z dr. Jaroslavom Jelínkom, ki je odlični strokovnjak za metodiko pouka češkega jezika, z dr. Zdenko Dvorakovo, ki dela na Pedagoškem inštitutu, in z dr. Miroslavom Korňekom, dekanom Pedagoške fakultete Karlove univerze.

Dr. Miroslav Korňek, ki je sicer predavatelj metodike, mi je dal svojo knjigo Izpopolnitev šolanja in stalnega izobraževanja učiteljev za prvo stopnjo osnovne šole. Iz te knjige, in iz pogovora s piscem povzemanj nekatere značilnosti izobraževanja razrednih učiteljev na Češkoslovaškem in podajam nekaj vtisov, povezanih s svojim večletnim delom na Pedagoški akademiji v Ljubljani.

Kakor je po eni strani izjemno in pomembno, da tak strokovnjak, kot je dr. Miroslav Korňek, znanstveno obravnava problematiko izobraževanja razrednih učiteljev, podaja zgodovino, sedanjost in prihodnost tega izobraževanja, ter da se tudi za razredne učitelje dosledno uveljavlja visokošolsko izobraževanje, ki ima na Češkoslovaškem že dvajsetletno tradicijo — je po drugi strani značil-

no, da se izobraževanje razrednih učiteljev v Pragi še ni osamosvojilo — vsaj ne kot poseben oddelek ali katedra s pretežno svojim predavateljskim kadrom. M. Korňek predlaga, naj pedagoška fakulteta uvede funkcijo prodekana skupaj za razredni študij in za študij učiteljev za šolanje »otrok, ki zahtevajo posebno skrb« (specialna pedagogika).

Po drugi strani predvideva, da se bo razvil visokošolski študij tudi za učitelje v vrtcih (vzgojiteljice), kar bo omogočilo, da se bodo »smotno združevale nekatere študijske discipline obeh usmeritev«, to je vzgojiteljske in učiteljske, in to ne le organizacijsko, ampak tudi vsebinsko. Kot zanimiv primer izobraževanja razrednih učiteljev v drugih državah, posebno socialističnih, navaja M. Korňek Poljsko, kjer se razredni učitelji (1.—3. razreda, na Češkoslovaškem 1.—4. razreda) uposabljajo tudi za učitelja šestletnih otrok v predšolskih ustanovah.

Nadaljnja organiziranost razrednega študija je za zdaj negotova, imajo pa Čehi natančno izdelan, trden program štiriletnega visokošolskega šolanja učiteljev razrednega pouka. Njegova značilnost je precejšnja razdroblje-

nost predmetov, kar pa omogoča večjo strokovnost.

Sprva se je moral vsak razredni učitelj, ki se je izobraževal na visokošolski stopnji, usposobiti tudi za poučevanje enega predmeta v višjih razredih osemletke oziroma devetletke, kasneje pa so to določilo opustili. Zdej razmišlja M. Korňek celo o možnostih specializacije razrednega učitelja. (Na primer, da bi bil en razredni učitelj specializiran za pouk v dveh razredih in bi učence tudi učil dve leti.) V bistvu pa je sistem tak, da se razredni učitelj izobražuje tako, da je sposoben učiti vse predmete.

Ze zdaj pa je za izobraževanje razrednih učiteljev značilno, da se proti koncu študija specializirajo v enem od naslednjih predmetov: glasbena vzgoja, telesna vzgoja, likovna vzgoja, delovna vzgoja (tehnični pouk). Veliko skrbi namenjajo temu, kdaj in kako usmeriti študenta v eno od teh specializacij. Ta specializacija torej zahteva od študenta, da zna učiti — seveda manj poglobljeno — tudi druge tri navedene predmete. Zdi se, da je tak sistem študija privlačen in da upošteva osebnost in duševnost posameznikov. Na drugi strani se zdi, da visokošolski študij razrednih učiteljev premalo upošteva njihov osebnostni razvoj med študijem.

Študij ob delu je načrtan in traja pet let. Posebno zanimiv je sistem »vseživljenjskega« ali podiplomskega študija razrednih učiteljev.

Prva stopnja tega študija je enoletno uvajanje učitelja začetnika v vzgojno-izobraževalno delo. Na drugo stopnjo podiplomskega študija se mora vpisati vsak razredni učitelj po najmanj šestih letih in pred največ osmimi leti učiteljskega službovanja. Ta študij poteka ob delu, organizira ga pedagoška fakulteta, traja pa dve leti. (Seveda pa se lahko učitelj namesto v tej obliki izpopolnjuje podiplomsko tudi kako drugače.) Poudarek je na vodenem individualnem študiju. Ta je dopolnjen z občasnimi seminarji in konzultacijami, ki jih je skupaj 200 ur; od tega je 136 ur obveznih — zanje je namreč treba dobiti podpis. Učni načrt obsega izpopolnjevanje v naslednjih predmetnih področjih: marksizem, pedagogika in psihologija, materniščina skupaj z didaktiko, matematika, prirodopis, družboznanstvo in tako imenovani začetni pouk; na izbiro so še glasbena, telesna, likovna ali delovna vzgoja, organizirano je tudi nekaj pedagoške prakse in staža. Študenti pišejo naloge, ob koncu pa oddajo posebno pisno delo. Podiplomski študij se konča z izpitom pri katerem je v komisiji tudi zastopnik matične šole ali občine. Podiplomski študij je deloma specializiran glede na učiteljevo delovno mesto, učitelje želje, možnosti fakultete in na potrebe razvoja šolskega sistema.

Tudi tretja stopnja podiplomskega študija razrednih učiteljev je namenjena vsem učiteljem, vendar ni obvezna. Na tej stopnji se učitelj posebno strokovno usposobi, na primer za učitelja mentorja, za učitelja na hospitacijski šoli (vadnici), za učitelja otrok, ki so zaradi učnih težav razporejeni v posebne oddelke, za inštruktorja učne tehnike, za učitelja preskuševalca itd.

M. Korňek navaja zanimive ugotovitve raziskav o osebnosti in profilu učitelja in posebej razrednega učitelja. Med drugim pravi: »Med študijem je treba razvijati tiste lastnosti in sposobnosti prihodnjega učitelja, ki so nujno potrebne za delo z učenci nižjih razredov. To je na primer kontaktnost, ki se kaže kot sposobnost razumevanja učenca, kot zanimanje za učenca in njegove probleme in kot samoobvladovanje v različnih stikih z učenci. Pomembno je tudi, da doseže učitelj visoko jezikovno

kulturo in kulturo svojega p

panja. Poleg tega mora imeti zvit znanstveni svetovni nazir socialistično moralo.«

M. Korňek ne podaja le običajnih dejstev o ustroju in navedenega dela pedagoškega študija, temveč razglablja tudi moralnem liku učitelja. Med drugim pravi: »Med študijem morajo logami na koncu knjige napisati Načrt besedila zaobljube učitelja, absolventa. Poudarja, kako zelo pomembno je izobraževanje in spopolnjevanje učiteljev. Tudi pravi: »Zapletenost vzgojnega izobraževalnega procesa povzroča, da ni mogoče bistveno preminjati tega procesa s samimi študijskimi spremembami (stroški, učivo, učna sredstva), ampak je treba vplivati predvsem na učiteljevo delo. Iz tega, kako so tekale nekatere šolske reforme, se učimo, da je učiteljevo delo določenih okoliščinah priložnostno ustaljeno, in da nanj ne moremo bistveno vplivati spremembami skih zakonov.«

MILAN DOLGAN

Srednje izobraževanje v Ljudski republiki Kitajski

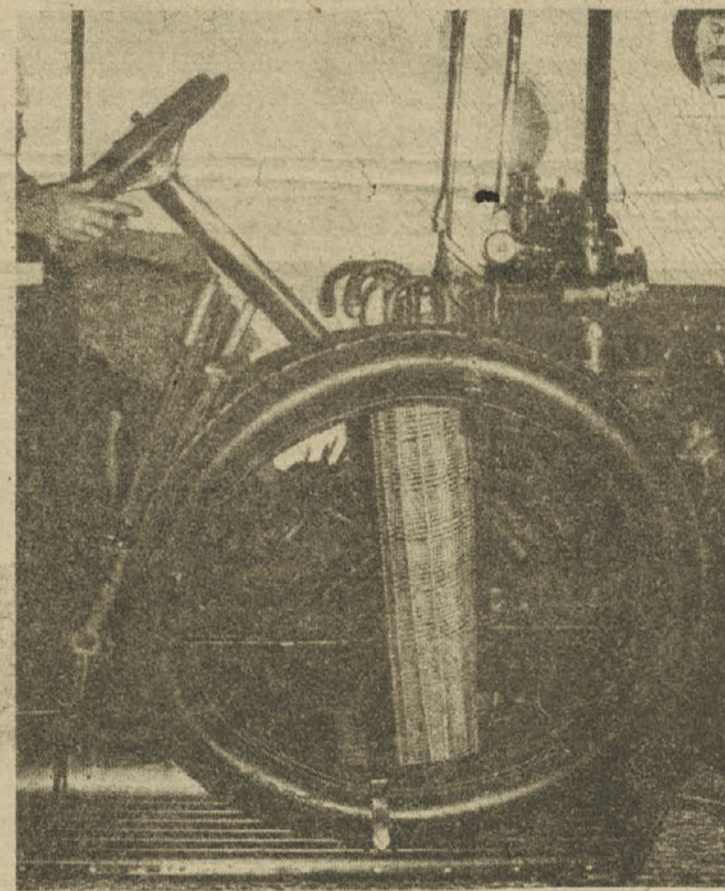
Na Kitajskem je do leta 1977 bilo 917.316 osnovnih šol, ki jih obiskuje 146 milijonov učencev, njih je zaposlenih kar 6 milijonov učiteljev in drugih delavcev. Petletna osnovna šola je temelj srednjega izobraževanja, ki se nadaljnji pet let in je imela leta 1981 okoli 50 milijonov učencev.

Srednje šole se delijo na splošne, poklicne in kmetijske srednje šole. V kmetijskih in delavskih srednjiholah je danes več kot milijonov učencev. Sedanjnja zadevanja za razvoj srednjega izobraževanja so usmerjena v popolnjevanje sistema in organizacije tega izobraževanja in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Da bi to dosegli, predvsem pomembno, da imela vsaka srednja šola dobrega učitelja, ki bo znal urejati sprejeto politiko ter sodelovati v delu in vladi. Ker imajo tem odločilno vlogo tudi učiteljski zbor, skušajo zagotoviti učiteljem višjo ali visoko izobrazbo in jih še naprej spopolnjevati.

Reforma srednjega izobraževanja predvideva podaljšanje srednje šole na šest let in stopno dvigavanje kakovosti učinkovitosti njenega učnega Spremembe v programih vodijo večjega deleža tehnološke vzgoje in izobraževanja in kakovostno izboljševanje učnega dela. Družboslovno področje jema poleg zemljepisa in zgodovine tudi politično ekonomijo, dialektično materializem. Za krepitve gmotne osnove srednjega izobraževanja so predvidena večja vlaganja v nove stroške stavbe, vposodabljanje laboratorijev, knjižnic in celotne učne tehnologije. Te naložbe bodo iz leta v leto večjajo.

V letu 1980 je imela Kitajski 1290 šol, ki so pripravljale srednješolske učitelje. Napredek srednjega izobraževanja so predmenjene tudi posebne raziskovalno-svetovalne službe, ki so novljene v skoraj vseh poklicnih. Tudi dejavnost teh organizacij je usmerjena k reformi srednjega izobraževanja in oblikovanju nove srednje šole, ki bo ustrezala novemu času in njegovim potrebam Kitajske družbe.

LJU JUN ŠEN

Z obiska v tehničnem muzeju v Münchnu

Kako živi in se uči vaška mladina na Kitajskem

Na Kitajskem živi kar 72 odstotkov vse mladine v vaseh. Kaj delajo, kako živijo in se učijo mladi na vasi v sodobni Kitajski?

»Mi smo nov rod — rod, ki se izobražuje,« pravijo ponosno mladi vaščani. Tako kot v mestu traja tudi tu osnovna šola pet let in prav toliko tudi srednja šola. Medtem ko jih veliko po osnovni šoli nadaljuje s srednjim izobraževanjem, mnogim to še vedno ni mogoče, saj jih starši že zgodaj vključijo v delo. V tem se pogledi starejših razlikujejo od pogledov mladih, ki si želijo nadalje izobraževati.

Da bi omogočili vaški mladini izobraževanje ob delu, so na Kitajskem na široko razvili večerno šolanje, ki obsega tako srednje kot visokošolske programe iz agronomije, živinoreje in drugih strok in poklicev. Večerna šola je približna mladim in jim pomaga, da uresničijo svoje želje po nadaljnem izobraževanju.

Druga oblika izobraževanja ob delu, razvita na vasi, so **nanstveno-raziskovalne skupine**. V

nekaterih predelih Kitajske je vanje vključen večji del vaške mladine. V znanstveno-raziskovalnih skupinah mladi pod mentorskim vodstvom agronomov, izkušenih kmetovalcev in drugih strokovnjakov proučujejo teoretična in praktična vprašanja iz poljedelstva in živinoreje in veliko prispevajo k napredku in višji proizvodnji v teh dejavnostih.

Na vasi ima pomembno vlogo tudi **vaška knjižnica**. V teh knjižnicah, ki jih imamo skoraj v vsaki vasi, je razmeroma veliko leposlovnih in strokovnih knjig. Na Kitajskem pravijo, da je knjiga več vredna kot spomenik, saj je branje najboljša pot do znanja in pušča v človeku neizbrisne sledove.

V večjih vaseh imamo razvite **televizijske učne skupine**. V njih mladi spremljajo izobraževalne oddaje, ki jih pripravljajo televizijska univerza. Ta ima pester izobraževalni program, namenjen vaški mladini.

Kaj pa delajo mladi v prostem času? Domala vsaka vas ima kino, gledališče in mladinsko središče. Tu se po delu zbirajo mladi, saj na Kitajskem podedelju ni ne gostiln ne kavarn. Tu igrajo tenis, šahirajo, poslušajo glasbo, berejo časopise, včasih izbirajo življenjskega tovariša, o njihovi življenjski usodi so odločali starši. Najslabše se je godilo ženskam, ki so morale biti pokorne najprej staršem, nato pa možu, čeprav si ga niso mogle izbirati po sreči. Tudi ločitve zakona ni bila dovoljena, niti v primerih, ko so postali medsebojni odnosi nevzdržni.

Danes se je v tem pogledu marsikaj spremenilo tudi na Kitajskem podedelju. Mladi se spoznavajo v svojih središčih, v

kinu in gledališču, na plesu in na sprehodu. Medsebojno naklonjenost si izražajo prikrito in sramežljivo. Poljubljanje ni v navadi. Če fant zaprosi dekle za ljubezen, mu ta odgovori z lahkim priklonom glave, če seveda soglaša. Danes večina mladih izbira življenjskega tovariša brez vmešavanja staršev. Po zakonu se lahko dekleta poročijo po 18 do 20. letu, fantje pa po 20. do 22. letu. Mladim zakoncem priporočajo, naj načrtujejo svoj načrt življenja in se omejijo na enega ali dva otroke. Vendar se načrtovanje rojstev na vasi uveljavlja počasi.

Današnja socialistična Kitajska se zavzema za napredek kmetijstva, za posodabljanje proizvodnje. Skrb za mlade in njihovo izobraževanje je sestavni del teh prizadevanj, saj bodo mladi kmetovalci tako postali gonilna sila napredka kmetijske proizvodnje in celotnega življenja na vasi.

ČENG JU JING

delo šola

Ob uvajanju nove šole pomislimo tudi na otroke

Obiska v osnovni šoli v Pirničah

Osnovna šola Tineta Rožanca v Pirničah je prešla na celodnevno organizacijo življenja in dela v februarju leta 1976, kmalu zatem, ko so se učenci in učitelji preselili v novo šolsko poslopje. Resda je od takrat minilo že šest let, vendar se gotovo še marsikdo spominja stare, razpadajoče šole ob cesti v Pirničah, v kateri je bilo že najosnovnejše delo težko opraviti. S samopriskevkom so gradili novo, lepo, sončno šolo ob hribu. Ob njej je sicer precej prostora, toda sama šola — tako velikotrupna kot drugi novih šolskih poslopj — ne ustreza najbolj potrebam celodnevne osnovne šole. Že zdaj je premajhna, saj je sencev čedalje več, primanjkuje pa tudi kabinetov in manjših prostorov za interesne dejavnosti, za usmerjeni prosti čas, za samostojni prosti čas in še za marsikaj, česar pa načrtovalci niso predvideli.

Ko smo obiskali to šolo in se o njej pogovarjali so bile, vsaj na začetku, osrednja tema pogovora prav težave s prostorom. Kavnatelj Janez Sitar jih je opozoril takole: »Program celodnevne osnovne šole je precej odvisen od prostorskih zmogljivosti. Če ga hočemo dobro izvajati, potrebujemo poleg dobrih učiteljev več prostora, več zunanjih in notranjih površin, več kabinetov in manjših večnamenskih prostoro-

rov. Te pa na naši šoli pogrešamo; zato zahteva organizacija in izvajanje dodatnih dejavnosti prostega časa, organizirane rekreacije veliko več truda in dela, kot bi ga imeli na šoli, ki je zgrajena za potrebe celodnevne osnovne šole.«

Ko je govoril o učiteljih na tej šoli, je poudaril, da kar zadeva njihovo strokovno usposobljenost, ni večjih težav. Res je, da nekateri odhajajo, drugi prihajajo, povečini pa je kadrovska sestava kar ustrežna. Nerodno je le, da se jih precej vozi iz Ljubljane, avtobusne zveze pa so slabe, zato se mora večina učiteljev voziti z osebnimi avtomobili. Kljub temu pa, »je nadaljeval Janez Sitar, »so vsi pripravljeni trdo delati in uresničevati našo zamisel o celodnevni šoli. Res je, da jih večina prvič dela na celodnevni šoli. Vsi se zavedajo, da se učiteljevo izobraževanje še zdaleč ne konča z diplomo na kadrovski šoli. Veliko se morajo naučiti tudi ob delu. Nekaj literature o delu v celodnevni šolah je že na voljo, pa tudi posveti in seminarji Zavoda SRS za šolstvo in predavanja sodelavcev pedagoškega inštituta nam pomagajo pri iskanju boljših rešitev. Težišče vsega dela pa je seveda na učiteljskih zborih, ki morajo neprestano spremljati delo na šoli, ga razčlenjevati in ga po ugotovi-

tvah teh analiz izboljševati in spreminjati. Veliko se naučimo tudi iz izkušenj drugih slovenskih celodnevni šol, njihova dognanja in rešitve uporabimo, seveda prilagojene našim delovnim razmeram — našemu okolju.«

Tako kot večini slovenskih celodnevni osnovni šoli tudi celodnevni osnovni šoli Tineta Rožanca v Pirničah primanjkuje denarja za bolj kakovostno opravljanje dejavnosti. Rešitev iščejo podobno kot druge šole v

neposrednem povezovanju z organizacijami združenega dela, vendar dlje od prvih pogovorov še niso. »Svobodna menjava dela na našem področju je sicer utemeljena z zakonom, ki pa v praksi še ni zaživel tako, kot si v šolah želimo,« ugotavlja Janez Sitar in nadaljuje: »Seveda je mogoča tudi neposredna menjava dela z delovnimi organizacijami, za to pa je potrebno še veliko dela, prepričevanja in dopovedovanja. Upamo, da bo naša šola kmalu podpisala samou-

pravni sporazum o sodelovanju z Donitom Medvode, s katerim že sodelujemo. Tudi sodelovanje učencev naše šole z družbi v naši krajevni skupnosti je že utečeno. Povezani smo predvsem s prosvetnim društvom Oder treh hercegov, z gasilskim društvom in z nogometnim klubom Medvode. Naši učenci so vključeni v ta društva in klube, njihova dejavnost poteka na šoli ali v njihovih prostorih, pa tudi zunanje sodelavce za naše interesne dejavnosti in krožke so nam zagotovili. Z delom koordinacijskega odbora za uvajanje celodnevne osnovne šole pa se, vsaj v zadnjem času, ne moremo preveč pohvaliti. Verjetno je bil bolj dejaven in delaven, ko je naša šola prehajala v celodnevno, zdaj pa bi ga bilo treba oživiti. Posebno zato, ker vedno glasneje zahtevamo, naj postane šola, posebno v manjšem kraju, kulturno in družbeno središče kraja. Podružbljanje našega dela se kaže pri nas tako, da se čedalje bolj povezujemo s krajevno skupnostjo, kjer mnogi naši učitelji zavzeto sodelujejo. Seveda ne smemo pozabiti na svet staršev in svet šole. Prav tadva sveta lahko šoli veliko pomagata, če seveda delujeta tako, kot bi morala. Svet staršev se na naši šoli redno sestaja, obravnava izhodiščne probleme delovanja naše šole in tudi najde marsikatero rešitev.«

Pred časom smo veliko govorili o modelu naše celodnevne osnovne šole, polemike pa smo lahko strnili v ugotovitev, da mora vsaka osnovna šola za svojo celodnevno osnovno šolo smiselno uporabiti in prilagoditi svojim možnostim in zahtevam okolja. Janez Sitar je o tem takole razmišljal: »Mislim, da recepta; ki bi ustrezal vsaki celodnevni osnovni šoli, ni. Okvirne smernice lahko vsaka šola sprejme, jih uveljavlja, upoštevati pa mora značilnosti okolja, v katerem mora delovati in s tem svoje specifične probleme in težave. V preobrazbi osnovne šole opazimo, da namenjamo preveč pozornosti izobraževanju, premalo pa vzgoji. To je pglavitni problem, ki ga nakazujejo tudi smernice za življenje in delo osnovnih šol in mislim, da nas čaka na tem področju še veliko dela. Smernice so dovolj stvarno postavljene, tako da jih lahko na šolah uresničujemo — če imajo seveda na voljo dovolj prostora in če so jih učitelji pripravljene uresničevati. Ob tem pa ne smemo pozabiti na otroke, kako se počutijo v šoli, zlasti v celodnevni, saj se mora otrok v šoli ne le marsičesa naučiti, temveč tudi sprostiti, razvedriti in sodelovati pri ustvarjanju dobrih medsebojnih odnosov.«

JASNA TEPINA

Lepa šolska poslopja še ne zagotavljajo primernih možnosti za celodnevno delo

Učni uspeh kot vrednota

Uspeh v šoli občutimo kot vrednoto še posebno ob neuspehu. Za učenca, starše in učitelje je učni uspeh včasih prava tragedija. Vrednotni sistem našega družbenega okolja daje prednost trudu in delu, nagraduje prizadevanje, za katero je treba žrtvovati tudi prijetne občutke in koristne igre, zabave.

Strah pred neuspehom je v naši uveljavljeni družbi zelo razširjen in se razrašča v predhodke o brezhibnosti in popolnosti. Precej razširjena zahteva vse ali nič je način življenja, ki pravilja otroke, mladostnike in odrasle v stiske, nevroze, obup. Ob neuspehu je zdrava potreba po uspehu pri delu in po prijateljskem povezovanju. Večkrat porušena, saj ogroža celoten sklop vrednot, ki jih opredeljuje naša ustava kot vrednote socialističnega samoupravljanja, katere so vključene tako vrednote dela, prizadevanja, ustvarjanja, kot prijateljskih odnosov med ljudmi, enakopravnosti, solidarnosti, humanosti.

Kaj je neuspeh? Človek doživi preprosto občutje, da je znanja kot uspeh le, če ga uveljavlja pred drugimi, obenem pa z njimi sodeluje in se poučuje, izmenjava izkušenj in dobrih. Odlinjak Janko, ki vse naredi brezhibno zna, sošolci pa ga ne marajo, je v bistvu neuspešen, kot je neuspešen cvekar Jaka, ki šoli nič ne zna, je pa priljubljen svojimi fračami, pogumom in prednostjo.

Vsak človek in vsak učenec potrebuje za zdrav razvoj in življenje občutek, da je v glavnem le kakšen, kakršen želi biti, da se torej podoba idealnega in realnega jaza v glavnem skladata. Objektivna merila uspešnosti se popolnjujejo, vendar ostaja pri neuspehu odločen občutek neuspeha, manjkajoči del zamejnega nasproti doseženemu.

Vzornega učenca pogosto bolj boli ena štirica namesto petice, kot povprečnega učenca trojka med štiricami. Uspeh je torej harmonija med zaželenim in doseženim.

Učni uspeh kot cilj vzgoje in izobraževanja

Očitno je, da kompleksnih ciljev vzgoje (svobodna osebnost, ustvarjalno delo, privrženost socialistični domovini, obsega odgovornost, izoblikovan značaj) ni mogoče »izmeriti« z ocenami uspešnega obnavljanja »znanja«; že v šoli in še bolj v poklicnem delu jih lahko ocenimo šele ob uporabi tega znanja pri izdelavi predmetov, oblikovanju odnosov in vrednot. Vzgojne cilje opredeljujejo življenjske potrebe, biološke in kulturne, primarne in sekundarne. Delo v zdravstvu, šolstvu, raziskovanju, socialnem varstvu in rekreaciji je čedalje zahtevnejše in terja visoko znanje, usposobljenost in osebnostno zrelost izvajalcev. Nič čudnega torej, če je težnja k znanju — uspeh v šoli tako zelo cenjen cilj vzgoje in izobraževanja.

Težnja k čimboljšemu in čimprejšnjemu uspehu pogosto povzroči, da postanejo učitelji pretirano strogi, od učiteljev in učencev zahteva več moči kot naravno čakanje, da bodo mladi sami dozoreli in si zaželeli več delati, kot se igrati, se bolj truditi kot uživati. Permisivna vzgoja daje sicer širše možnosti za razvoj osebnosti, traja pa dalj časa, zahteva večjo usposobljenost učiteljev, v storilnostni tekmi zanj pa ne najdemo dovolj časa.

Storilnostno okolje in čas

Podobno kot pomeni v naši proizvodnji hitra izdelava indu-

strijskih izdelkov dobro delo in napredek, dober zaslužek in dohodek, je v pripravi za to delo pomembno pridobljeno »znanje«. Pri tem pozabljamo na osebne želje in čustvene potrebe, jih odrivamo, ostajamo razočarani in celo nesrečni. V šoli opi-

Knjige so naše najboljše prijateljice

sujemo ta pojav takole: hitimo s snovjo, ni časa za obnavljanje, utrjevanje, razjasnjevanje osebne odnosa učencev do te snovi. Veliko pedagoških laži se izreče in veliko vzgojnih napak nastane zaradi naglice, ki priganja, enakosti ki ni enakost, pričakovanj boljše storilnosti tudi na račun zdravilja in sproščenosti. Iz strahu, da bi se igrivost spremenila v divjanje, v nekaterih šolah strogo utirjajo mladostno energijo v red in dolžnost do učenja, to pa vodi pri nekaterih mladostnikih v nasprotje, razdiralnost.

Učenje in delo kot prisila

Učenec doživlja delo — učenje kot prisilo, nujno zlo, kot

nekaj čisto drugega, kar bi zelel. Pod to prvo masko pa najdemo pogosto tudi iskreno priznanje, da je kaka snov zanimiva, spoznanje, da bodo znanje uporabili v poklicu, v osebem življenju. Potrebo po znanju, sodelovanju in združevanju mladih zajame

Pod to prvo masko pa najdemo pogosto tudi iskreno priznanje, da je kaka snov zanimiva, spoznanje, da bodo znanje uporabili v poklicu, v osebem življenju. Potrebo po znanju, sodelovanju in združevanju mladih zajame

Pred nekaj leti sem pri pedagoški inštitutu opravila manjšo raziskavo (vprašalnik za 230 učencev osmih razredov osnovnih šol) o vzorih in vzornikih med petnajstletniki, o njihovi-

vih idealih in ciljih, ki bi jih osrečili v življenju. Koliko jih osrečuje učni uspeh?

Pomembne zveze

Znane raziskave po svetu in pri nas kažejo, da intelektualne sposobnosti vplivajo na učni uspeh manj kot nekatere druge navidežno nepomembne okoliščine. To spoznanje me je vodilo v analizo intelektualnih dejavnikov. Če je v Ameriki uspeh v šoli soodvisen z inteligentnostjo (0,40) s prikupnim videzom (0,48) in s pričakovani (0,86), kako je pri nas?

Kaj pomeni vpliv »socialno-ekonomskega statusa« na učni uspeh, kar sta že večkrat ugotovljala naša domača raziskovalca dr. Ivan Toličič in dr. Leon Zorman. Zakaj se pri istih učencih učni uspeh znižuje od 1. razreda do 6. razreda in 7. razreda, v zadnjem razredu pa se spet izboljša?

Naša raziskava v Mariboru je pokazala, da korelira učni uspeh najbolj z mentalnimi sposobnostmi, bivalnim okoljem v

mestu ali na vasi in s socialno ekonomskim statusom družine. Zelo zanimivi so tako imenovani emocionalni faktorji, kot so: oče je bil odsoten, učitelj je dobrasrčen, prijatelj je razumski, prijatelju zaupam, oče je tak, kot si ga želim.

Zelo zanimiva in zgovorna je zveza med uspehom in lastnostmi vzornikov, ki so: skrbni, delavni, pravični, resni, zanesljivi, objektivni, dosledni, strogi, prijateljski.

Ugibanja o vzrokih neuspeha v šoli

Delno pojasnjuje vzroke neuspeha že celostna vzročnost boljšega uspeha, žal pa ne odpravlja medsebojnih očitkov med starši in šolo.

Kaj je po mnenju učencev vzrok njihovega neuspeha?

	SPODBUDE		OVIRE		VZROKI NEUSPEHA	
	vedno	redko	vedno	redko	vedno	redko
šola (snov, ocene, zgledi, učitelji)	49%	51%	51%	49%	62%	38%
dom (prostor, zgledi, ravnanje staršev)	43%	57%	17%	82%	21%	78%
jaz (moje želje, delo, ponos)	71%	29%	35%	65%	77%	23%
drugo (drugi interesi, »konjički«, prijatelji, slaba družba)	42%	58%	19%	81%	70%	30%

Subjektivno mnenje učencev je bolj odsev njihovega razpoloženja, številke pa so zanimive in zgovorne same po sebi. Šola je realna prilžnost, ko se učenec loti učenja ali lenari, dom pa je vir varnosti, kjer pripomore k uspehu skrben vzornik. Bolj kot sam učni uspeh občudujejo petnajstletniki lastnost vzornika, izobrazbo, razvoj, napredek, prijateljstvo, zaupanje.

Uspešnost kot vrednota usmerja življenjsko moč v družbeni vzpon iz srednjega v višji razred socialno-ekonomskega statusa, iz višjega pa v novo kakovost; več znanja v iskanje novega znanja, vrednot, smislov življenja, kulturno bogastvo in ne le v prizadevanje za višjo življenjsko raven.

T. K.

usmerjeno
izobraževanje

PO PRVEM LETU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

Veliko narejenega, veliko novih nalog

lavih v organizacijah združenega dela smo dosegli napredek, vendar tudi pri tem nastajajo težave. V nekaterih proizvodnih usmeritvah je močan pritisk mladih na štiriletno srednje izobraževanje, delovne organizacije pa potrebujejo predvsem kvalificirane delavce. Zapleti nastajajo tudi pri preusmerjanju učencev med izobraževanjem, zlasti kadar učitelji upoštevajo samo učno uspešnost, in ne tudi drugih vidikov (sposobnost in nagnjenje učencev, socialne razmere itd.). Tako postajajo skrajšani programi nekako »zatočišče« za najmanj sposobne, kot da v teh poklicih ne bi potrebovali tudi sposobnejših delavcev in kot da veselje do določenega dela ne bi bilo pomembno merilo pri poklicnem odločanju.

Šole pogrešajo več napotkov o tem, kako med letom in po končanem prvem letniku preusmeriti učence iz srednjih programov v skrajšane in obrnjen, da ne bi ponavljali letnika in da bi v diferenciranih programih čim uspešneje napredovali. Letošnje izkušnje nekaterih šol so lahko dober zgled ostalim.

Pri pripravi nove programske zgradbe srednjega usmerjenega izobraževanja bomo ostali na pol poti, če ne bomo hitreje pripravili tudi programov za usposabljanje učencev in mladih delavcev, zlasti za manj zahtevna dela in naloge, ter tistih programov izpopolnjevanja, ki omogočajo specializacijo po pridobitvi strokovne izobrazbe. V usmeritvah, kjer ni skrajšanih programov, še nimamo načrtnega usposabljanja mladih delavcev za manj zahtevna dela.

Kako nagradjevati proizvodno delo

Razprava o proizvodnem delu in delovni praksi se je ponovno vrnila k nagrajevanju učencev. V preteklem šolskem letu so bile razlike v nagradah precejšnje: medtem ko so nekateri učenci zaslužili do 8000 dinarjev, drugi sploh niso prejeli nagrade. Ali je proizvodno delo res delo, ki ga je treba nagraditi, ali pa je to le oblika pouka, ki je delovni organizaciji bolj v breme kot v korist? V razpravi je prevladalo stališče, da morata biti proizvodno delo in delovna praksa organizirani tako, da se bodo učenci vključili v delovni proces in opravljali družbenokoristno delo, ki bo hkrati prispevalo k njihovem usposabljanju in vzgoji. V skladu s temi cilji moramo izbirati dela in naloge v vsaki organizaciji, pa čeprav to ni zmeraj lahko. Tedaj ne bo zadreg pri ocenjevanju in

nagrajevanju prispevka učencev k novo ustvarjeni vrednosti.

Nekatere šole opozarjajo, da smo za letošnje šolsko leto slabše pripravili proizvodno delo in delovno prakso za drugi letnik srednjega izobraževanja. Da bi popravili zamujeno, bosta Gospodarska zbornica Slovenije in zveza sindikatov preverili stanje v občinah in pripravili ustrezne ukrepe, če bo potrebno.

Od kod zastoj pri izobraževanju ob delu in iz dela?

V razpravah o uresničevanju usmerjenega izobraževanja ne moremo mimo ugotovitve, da se na področju izobraževanja ob delu in iz dela družbena pričakovanja ne uresničujejo. Po mnenju gospodarske zbornice smo namenili vse moči preobrazbi šolstva in mladini, pri tem pa za postavili druga področja in oblike permanentnega izobraževanja. Na vprašanje, zakaj se je tako zmanjšalo število zaposlenih, ki se izobražuje ob delu v srednjih šolah pravzaprav še nimamo celostnega odgovora. Ali je kriva predvsem neprilagojenost programov in organizacije izobraževanja ali premajhno spodbujanje delavcev v delovnih organizacijah? Brzkone oboje, pa še visoke šolnine, ki jih morajo plačevati za izobraževanje organizacije združenega dela, pogosto pa tudi udeleženci sami, če ne najdejo podpore in posluha za izobraževanje v svoji delovni organizaciji. Nekateri so opozorili na nedopustno zahtevo posameznih srednjih šol, da morajo kandidati ob vpisu v vsakem primeru predložiti tudi pisno soglasje svoje delovne organizacije.

Vemo, da je odločitev za nadaljnje izobraževanje lahko v skladu s širšimi družbenimi potrebami, posamezna delovna organizacija pa takih strokovnjakov ne potrebuje. Zapiranje šolskih vrat takim kandidatom bi nasprotovalo tudi demokratičnosti, ki mora biti značilna za naš izobraževalni sistem.

Razvijanje izobraževanja ob delu in iz dela spada med prednostne naloge prihodnjega obdobja. Izobrazbeni sestav zaposlenih, zlasti v nekaterih gospodarskih panogah, to še posebej zahteva. Vse premalo je tudi tistega razvojno usmerjenega dopolnilnega izobraževanja in izpopolnjevanja, ki ga zahtevata tehnološki in družbeni razvoj. Izobraževanje iz dela pa moramo tudi s pravnega vidika natančneje urediti.

Ali smo se za drugo leto izobraževanja slabše pripravili?

V razpravah na obeh svetih smo slišali mnenje, da smo se za prehod na usmerjeno izobraževanje skrbneje pripravili kot za uvajanje novih programov v druge letnike srednjega izobraževanja. Veliko je kritik na račun učbenikov za drugi letnik, ki jih šole še nimajo. Občani se spotikajo tudi ob ceno učbenikov. Štiri milijarde starih dinarjev, namenjene subvencioniranju učbenikov za drugi letnik, je

ovirajo ali celo onemogočajo šolam redno delo.

Ze zdaj moramo misliti na prihodnje šolsko leto, najprej na pripravo vpisa. Prevelik je smotnost nekaterih ciranih enot za mladino, dogaja, da so matične šole malo povezane s temi enotami, enote pa se spreminjajo v sestavine takih šolskih sredstev, združujejo raznorodne grame in smeri. Pri prihodnjih razpisih za vpis v prvi srednjega izobraževanja treba doseči vsaj to, da bodo

Razprava o uresničevanju zakona o usmerjenem izobraževanju, o izkušnjah pri uvajanju novih programov v srednje šole in drugih reformnih vprašanjih bo še nekaj časa v središču družbene pozornosti. O teh vprašanjih sta v zadnjih dneh razpravljala tudi svet za izobraževanje in kulturo pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije in svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL. Obe razpravi sta hkrati uvod v širšo javno obravnavo poročil, ki so jih pripravili za Skupščino SR Slovenije Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Izobraževalna skupnost Slovenije in Gospodarska zbornica Slovenije. Vsa tri poročila skupaj predstavljajo obširno gradivo, ki osvetljuje opravljeno delo pri uresničevanju reforme, opozarja na neka-

lotno programsko zgradbo srednjega in visokega izobraževanja. Pri medsebojnem usklajevanju programskih zasnov posameznih usmeritev v okviru posebnih izobraževalnih skupnosti in Izobraževalne skupnosti Slovenije nastajajo včasih zapleti, saj je treba ob tem usklajevati dejavnost srednjih šol in obeh univerz, da se programi ne bodo podvajali in da bodo novi programi — tudi v visokem šolstvu — temeljili na sprejetih smernicah za oblikovanje programov v usmerjenem izobraževanju.

Pri oblikovanju novih programskih zasnov, so poudarili razpravljavci, se mora bolj izraziti tudi interes uporabnikov izobraževanja. Predlog novih zasnov naj bi šel torej čimprej v javno razpravo v združeno delo, saj se bodo le po taki poti lahko

tere pomanjkljivosti in nakazuje prednostne naloge pri preobrazbi srednjega in visokega šolstva ter celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema. O teh gradivih bodo razpravljali v družbeno-političnih organizacijah in delegacijah, 26. oktobra t.l. pa bodo o njih razpravljali vsi zbori slovenske skupščine.

Katera vprašanja so bila v ospredju v razpravah na svetu za vzgojo in izobraževanje pri RK SZDL ter na svetu za izobraževanje in kulturo pri republiškem svetu zveze sindikatov?

Za novo programsko podobo usmerjenega izobraževanja

V srednjem in visokem izobraževanju je v sedanjem trenutku v ospredju priprava programskih zasnov posameznih usmeritev. S temi zasnovami oblikujemo ce-

uskladili interesi izvajalcev in uporabnikov izobraževanja.

Pri usklajevanju izobraževanja z družbenimi potrebami nastajajo težave

V razpravi o programskih zasnovah in o načrtovanju vpisa se ponovno odpira vprašanje, ali smo usmerjeno izobraževanje dovolj uskladili s potrebami združenega dela in celotnega družbenega razvoja. Posamezne gospodarske panoge in družbene dejavnosti namreč še nimajo zanesljivih podatkov o svojih srednjeročnih in dolgoročnih kadrovskih potrebah. Okvirne podatke in napovedi o tem so pripravile strokovne službe s pomočjo statističnih metod in drugih kazalcev, zato bi jih morali preveriti tudi v združenem delu.

Pri usklajevanju poklicnih želja mladih s potrebami po de-

Izobraževalna skupnost Slovenije morala nameniti revalorizaciji sredstva za osebne dohode in materialne izdatke šol, da bi jih vsaj približno izravnala s stopnjo inflacije.

Precej kritik je usmerjenih tudi v strokovno usposabljanje pedagoških delavcev, češ da ga je premalo in da je vsebinsko premalo prilagojeno potrebam učiteljev. Ostro so kritizirali razvado tistih, ki prirejajo seminarje tedaj, ko je pouk in tako

pisovale za zunanje enote matične šole. Tako ne bomo nepotrebno odpirali novih prostorov za mladino.

Stabilizacija pri izobraževanju pomeni namreč dvoje: vzporedno porabo družbenega denarja kakovost vzgojno-izobraževalnega dela, da bo lahko čim prispevalo k naši nadaljnji gospodarski in družbeni rasti.

J. V.

Da bi dobili bralci bolj celostno podobo o prvem letu usmerjenega izobraževanja, smo zaprosili nekatere delavce iz praksi naj nam pišejo o svojih izkušnjah, kritičnih razmišljanjih novih spoznanjih. Njihove prispevke objavljamo delno že v številki, nekaj pa jih bomo objavili v naslednjih številkah. K sodelovanju vabimo tudi druge prosvetne delavce, ki želijo prispevati k oceni usmerjenega izobraževanja in novi podobi vsakega vzgojno-izobraževalnega sistema.

Izobraževanje ob delu v reformi

Povezava z združenim delom odpira šolam nove možnosti

Prve informacije o izobraževanju ob delu po uvedbi usmerjenega izobraževanja niso bile v Sloveniji nič kaj spodbudne. Vpis odraslih v srednje usmerjeno izobraževanje se je zelo zmanjšal. Na razpisanih 9181 mest se je prijavilo le 1978 odraslih (podatki Izobraževalne skupnosti Slovenije, 28. 10. 1981), kar pomeni le 22 odstotkov izrabiljenih možnosti. Nekoliko boljše stanje kažejo podatki Zavoda SR Slovenije za šolstvo (Gradivo z dne 23. 2. 1982), po katerih se je v šolskem letu 1981/82 izobraževalo v srednjih šolah 2887 odraslih.

Ti podatki kažejo le splošno sliko v Sloveniji in ne veljajo za vse usmeritve, še manj pa za posamezne vzgojno-izobraževalne organizacije.

V šolskem centru za blagovni promet v Ljubljani se je obseg izobraževanja ob delu v matični enoti v prvem letu usmerjenega izobraževanja celo povečal. Medtem ko smo že več let vpisovali le po en oddelke prodajalcev, dva oddelka komercialnih tehnikov in dva oddelka poslovodij, smo v letu 1981/82 vpisali en oddelke prodajalcev, tri oddelke komercialnih tehnikov in štiri oddelke trgovskih poslovodij.

V dislociranih enotah nismo več vpisovali v smer komercialnih tehnikov (skladno z novo razmestitvijo izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov), temveč le v nadaljevalni program za trgovske poslovodje (en oddelke v Sevnici in en oddelke v Kočevju).

Večji obseg izobraževanja ob delu smo dosegli s tesnejšim sodelovanjem z združenim delom in s približevanjem izobraževanja njegovim potrebam in možnostim. Trgovinske delovne organizacije so pokazale veliko zanimanja zlasti za izobraževanje poslovodij, saj morajo do 1. januarja 1983 uskladiati kadrovske

sestavo z zahtevami zakona o blagovnem prometu in pravilnika o izobrazbi in drugih pogojih oseb, ki opravljajo blagovni promet in storitve v blagovnem prometu. Le-ta zahtevata, da morajo imeti poslovodje skladišč in prodajalci najmanj štiriletno srednjo šolo, ali poslovodsko ali delovodsko šolo. Za delavce, ki jim je delovna organizacija priznala strokovno usposobljenost pred uveljavitvijo omenjenega zakona (izšel je v Uradnem listu SRN, št. 21/1977) ta določila ne veljajo, dokler ostanejo v isti delovni organizaciji.

Po teh zahtevah so posamezne delovne organizacije usmerjale svoje delavce v izobraževanje in jim tudi plačevale šolnine za šolanje v poslovodskih šolah. Večje delovne organizacije z razvito kadrovsko-izobraževalno službo in večjimi potrebami pa so začele razmišljati o samostojnih oddelkih poslovodske šole.

Tako sta lani s šolskim centrom sklenili pogodbo o izobra-

zevanju poslovodij Emona-Merkur in Astra. Oba oddelka smo organizirali neposredno v delovnih organizacijah, kjer so zelo primerni prostori. Vsi udeleženci so izbrani iz vrst najboljših delavcev in imajo v Emoni povprečno od 10 do 15 let delovnih izkušenj kot poslovodje, v Astri pa je tudi nekaj delavcev, ki so šole predvideni za poslovodje. Vsi ti udeleženci so za izobraževanje zelo motivirani in so bili pripravljani zavzeto študirati, zato smo jim tako tudi prilagodili organizacijo izobraževanja.

Za uspešnost ni pomembno le število ur pouka

V sodelovanju z delovnimi organizacijama smo prilagodili predmetnik, ki je pripravljen za enoletno izobraževanje iz dela tako, da ga bomo uresnili v treh semestrih (letu in pol) ob delu. Število ur pri posameznem

predmetu smo ustrezno zmanjšali glede na zahtevnost predmeta, poprejšnje znanje in izkušnje udeležencev in njihove potrebe in glede na to, koliko je za snov, predpisano z učnim načrtom, na voljo ustreznih učbenikov oziroma pisnih gradiv. Skupno število ur se giblje okrog 65 % glede na predpisan predmetnik.

Pouk posameznih predmetov poteka v tečajih, kar pomeni, da so hkrati na urniku trije ali štirje predmeti z različnim številom ur. Ko se posamezen predmet izteče, opravijo udeleženci izobraževanja v 14 dneh izpit, potem pa vključimo nov predmet. Tak način študija zahteva sprotno učenje, ki jim je tudi omogočeno, saj imajo pouk le trikrat na teden. Obisk pri pouku se giblje od 96 do 100 odstotkov, kar tudi bistveno prispeva k uspešnosti izobraževanja. Obe delovni organizaciji zahtevata, da beležimo obisk, saj dajejo delavcem za šolanje ugodne možnosti (plačevanje pouka in izpitov, krajši de-

lovni čas), udeleženci pa imajo zato tudi določene obveznosti.

Pri prilagajanju vsebine izobraževanja je bilo več težav, je učni načrt grajen na sklopih vzgojno-izobraževalnih oddelkov Rodovi delavcev, ki prihajajo stare šole, zato ne obvladajo osnov, ki jih predvideva gram.

Naši učitelji so se zelo prizadevali in po navodilih za prilagajanje programov udeležencev poprejšnjim znanjem, delovnim in življenjskimi izkušnjami. Izdal strokovni svet SR Slovenije in izobraževanje v vzgojno-izobraževalnih tečajih za šolstvo temeljiteje pregledali zlasti učne načrte za venski jezik, tuje jezike in tematiko. Pri prilagajanju vsebin potrebam delavcev pa so se morali sebi pomagali učitelji iz strokovnjakov Emona in Astri, ki so kar najtesneje povezani s prakso. Za vse predmete, kjer se ni bilo učbenikov

PO PRVEM LETU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

Vse več skrbi za kakovost

Leto dni reforme srednjega usmerjenega izobraževanja je gotovo prekratko obdobje, da bi lahko kolikor toliko celostno ocenili proces, ki traja štiri leta, njegove posledice pa se bodo pokazale šele v naslednjih desetletjih. Namen tega razmišljanja torej ni oceniti prvo leto reforme srednjega usmerjenega izobraževanja, ker taka ocena ni mogoča. Navedli bomo le nekatera dejstva, ki so se v tem letu pokazala, in o katerih bo v naslednjih letih treba razmišljati pa tudi primerno ukrepati, če želimo, da bomo stopnjevali kakovost, zaradi katere smo reformo začeli, ne pa da bomo z njo nazadovali in živeli ob nekem samozadovoljstvu.

Tako kot drugod v svetu, je reforma usmerjenega izobraževanja kot sestavni del širše družbene reforme tudi pri nas dobila svoje izhodišče v družbeno-političnih stališčih, in tem stališčem je sledilo delo strokovnjakov, posameznikov, manjših in večjih skupin, takšnih in drugačnih združenj, dokler nismo dobili novih vzgojno-izobraževalnih programov, z družbenimi in drugimi smotri, ki jih uresničujemo in preskušamo v vzgojno-izobraževalnem procesu. Danes radi s ponosom navajamo zavidljivo število strokovnjakov, ki so na temelju družbeno-političnih izhodišč oblikovali vsebinske, didaktične, metodične in druge sestavine vzgojno-izobraževalnih programov in vzgojno-izobraževalnega procesa. Že letos — v naslednjih letih pa gotovo še bolj — se bo pokazalo, da je bila ta skupina strokovnjakov tako velika in tako organizirana, da včasih ni več mogla imeti pregleda nad vsem gradivom. Zato cutimo že zdaj težnjo po spremembi tudi takih stališč, ki so se nam v začetku reforme zdela nedotakljiva, čutimo nesorazmerja posameznih vsebin in obsega v vzgojno-izobraževalnih programih — skratka, posev v programe bo nujen. Načrtno spremljanje vzgojno-izobraževalnih programov bo najbrž pokazalo še veliko drugih vprašanj, ki bodo zahtevala spremembe v programih.

Danes je eno temeljnih vprašanj, na kaj vezati izobraževanje in na podlagi česa načrtovati njegov obseg in vsebino. Ni dvoma, da je treba izobraževanje prilagoditi družbenim potrebam. Precej sporno pa je, kaj so resnične družbene potrebe, kakšne in koliko jih so, in katere družbene potrebe naj določajo obseg, vsebino in kakovost izobraževanja. Ali so to današnje potrebe, ki jih, žal, še zmeraj premalo poznamo, ali tiste čez pet, deset in več let, ki jih poznamo še toliko manj. Že

večkrat se je pokazalo, da ne znamo niti utemeljiti, zakaj smo posamezne programe imenovali proizvodne, druge pa neproizvodne, vendar vidimo cilj načrtovanja kadrov in usmerjanja v smeri v približnem razmerju 70 : 30. Ali ne vemo, ali nečemo vedeti, da je v proizvodnih sistemih z visoko razvito tehnologijo to razmerje bistveno drugačno? Pa tudi, če bi to razmerje za nas danes morda res veljalo, si moramo prizadevati, da bo čez pet, deset in petnajst let — torej ravno v času, ko bo rod, ki ga danes usmerjamo v izobraževanje, na višku svoje delovne sposobnosti in ustvarjalnosti — to razmerje drugačno. Slovenija pa zaradi svojih naravnih možnosti nima druge izbire, kot razvijati proizvodnje visoke organske strukture, v kateri bi bilo razmerje 70 : 30 samo še ovira. Vprašanje, ali vezati danes izobraževanje na sorazmerno zaostalo tehnologijo ali pa naj bi razvili izobraževanje tako, da bi vodilo proizvodnjo in tehnologijo, je ta čas še zmeraj nerešeno, čeprav bi moralo biti jasno, da pomeni vezati proizvodnjo na zaostalo tehnologijo, nazadovati v razvoju, kupovati v tujini zastarele licence in »odpravljati« domače strokovnjake. Po načelu dialektičnega razvoja in osvobajanja dela bo razlika med fizičnim in umskim delom vedno bolj izginjala, kar pomeni, da bo pojmovanje proizvodnega in neproizvodnega dela vedno manj pomembno. Gotovo je, da čaka v nadaljnjem procesu reforme načrtovalec, in usmerjevalec zahtevno delo. Razmisli morajo, kako usmerjati rodove v izobraževanje, saj s tem v resnici določajo hitrost in smer našega tehnološkega in proizvodnega razvoja. To pa je izredno odgovorno.

Spremeniti programe in določila

Vseskozi močno poudarjena enotna skupna vzgojno-izobraževalna osnova je gotovo že v prvem letu naletela na nekatere utemeljene pripombe. Danes je jasno, da bi posamezniki v prenekaterem programu oziroma usmeritvi zmogli več, kot zahteva skupna vzgojno-izobraževalna osnova, za mnoge učence pa je ves ta program prezahteven. Načelno so že izoblikovane ugotovitve s tem, da bi morali zlasti za nekatere programe, ki jih učenci ne zmorejo, skriti obseg splošnega znanja in ga nadomestiti s praktičnimi strokovnimi predmeti, s katerimi bi se po najkrajši poti usposobil učenec za praktično delo. Trditve, da je vse to mogoče doseči ob enotnih programih le z notranjo diferen-

ciacijo, gotovo ni mogoče sprejeti, kajti v prenatrpanih oddelkih, s katerimi poleg drugega plačuje učitelji davek za naše slabo gospodarjenje in neposlovno ravnanje v preteklih letih, notranje diferenciacije ni mogoče doseči. Vsebine programov bi treba prilagoditi tako posamezni usmeritvi in zahtevnosti stopnji kot sposobnosti udeležencev v programu. Če kak predmet iz skupne vzgojno-izobraževalne osnove v kakem programu tako malo pomeni, da učenec, ki je bil iz tega predmeta negativno ocenjen, lahko napreduje v naslednji letnik, ne bomo napravili posebne škode, če ga bomo kar črtili in nadomestili s praktičnim predmetom, ki bo usposobil udeleženca za konkretno delo.

Vzgojno-izobraževalni programi tako v skupni vzgojno-izobraževalni osnovi kot v naslednjih letih bodo verjetno morali doživeti še marsikatero spremembo tako glede obsega kot glede oblikovanja predmetnika. In tako kot je pri nas že v navadi, smo tudi pri določanju obsega programa pri obremenjevanju učencev posegli po tistih zakonskih določilih, ki so okrašena z »največ« in »do«. Skoraj ni vzgojno-izobraževalnega programa, ki ne bi zaposlil učenca z 32 urami pouka na teden. Če pristejemo k temu še priprave na pouk, izgube časa na poti v šolo, ki se je s povečano migracijo učencev močno povečala, in še vključevanje učencev v družbeno-politično življenje na šoli in domačem kraju, lahko trdimo, da je učenec v novem šolskem sistemu preobremenjen. Ni torej brez vzroka strah, da bomo s to preobremenjenostjo načeli tudi nekatere lepo postavljene družbene smote izobraževanja.

Ob oblikovanju vsebin in predmetnikov posameznih programov se je krizala, kresala in spodrivala najbolj pestra množica najrazličnejših interesov. Bila je prava licitacija ur, vsak je želel dobiti del celote, in če se mu ni posrečilo pristaviti svojega lonca, je nastavlil vsaj lonček. Posledica tega je, da imamo v programih tudi do trideset predmetov, pa čeprav je kakega predmeta le eno uro, in tudi samo pol ure na teden. Takšna razdrobljenost programa na posamezne predmete in maloštevilne ure na teden zmanjšuje učencevo zbratnost in jo preusmerja iz ure v uro. Še več: ob domačem delu in pripravi na šolo ustvarjajo občutek, da se mora vsak dan pripraviti tudi za šest in sedem predmetov. Vse to povzroča precejšnje težave v sami organizaciji pouka, in kar je še posebno pomembno, to je skrajno nesmotna izraba dnevnega časa. To zadnje trditve

naj ponazorim z določilom, da se v »srednjem izobraževanju učencevo znanje pri vsakem predmetu oceni najmanj dvakrat v posameznem ocenjevalnem obdobju, pri čemer mora biti učenec praviloma enkrat tudi ustno izprašan«. Pri predmetu z eno uro na teden traja ocenjevalno obdobje dobrih 8 ur in v tem času naj učitelj dobi, na primer, dvakrat po 35 ocen. Za to porabi — če sprašuje enega učenca samo 4 minute, to pa, če želimo res preveriti, kako učenec snov obvlada in kakšen odnos ima do predmeta, še zdaleč ni dovolj — kar 6,22 ucinih ur. Tako ostaneta učitelju za izvedbo vsega vzgojno-izobraževalnega dela komaj 2 uri. Posledica takšnih neživljenjskih določil in zahtev je, da učitelji »lovijo« ocene s testi in drugimi kontrolnimi izdelki. To rahlja tisto nujno človeško vez med učiteljem in učenecem, saj ima učitelj pred sabo nazadnje le test, ne pa človeka, s katerim bo razpravljaj, ga usmerjal in popravljaj. Na takšna neživljenjska določila smo ob osnutkih pravilnikov resno opozarjali, videti pa je, da je spet prevladalo mnenje (kot žal mnogokrat) tistih, ki z ocenjevanjem in preverjanjem nimajo neposrednega stika. Še bi lahko navajal enoletne izkušnje, ki resno opozarjajo, da bomo morali poseči tudi v spremembo programov in določil, ki uravnavajo izvajanje teh programov.

Opozorila niso zalegla

Z reformo smo gotovo želeli uresničiti predvsem tale cilj: doseči večjo kakovost izobraževanja. V samem nastajanju nove zasnovane izobraževanja smo med drugim poudarjali, da ima kakovost tudi ceno in da bo reformirano izobraževanje dražje. Tako opozorjanje ni imelo finančnega učinka v samoupravnih sporazumih o temeljih planov, pač pa je bilo izobraževanje eno leto obravnavano v resolucijskih določilih kot prednostna panoga — vendar samo eno leto!

Vzgojno-izobraževalni programi z vsemi svojimi zahtevami so bili sprejeti pred samoupravnimi sporazumi o temeljih planov, zato se je kaj kmalu pokazalo, da je veliko neskladje med potrebami in zahtevami reforme ter možnostimi v samoupravnih sporazumih, ki so bile zagotovljene na podlagi neznanjih kazalcev. Težak gmotni položaj, v katerem se je začela reforma srednjega usmerjenega izobraževanja, se je pokazal na vseh ravneh: oprema specializiranih učilnic, učilnic za osnove tehnike in proizvodnje, investicije, nerešeno vprašanje povečane amortizaci-

je, subvencioniranje učbenikov — do osebnih dohodkov delavcev v vzgojno-izobraževalnih organizacijah. Prvo leto reforme srednjega usmerjenega izobraževanja je prepričljivo potrdilo napovedi, da bo novi sistem dražji in da smo napravili res veliko napako, ko teh opozoril nismo upoštevali pri oblikovanju samoupravnih sporazumov o temeljih planov. Te ugotovitve pa zdaj, ko so zadeve dovolj prepričljive, radi odpravljamo z izgovori na že določene materialne okvire. Izход iz te kvadrature kroga iščemo zdaj z razmišljanjem o krčenju vzgojno-izobraževalnih programov, formalnem združevanju predmetov, črtanju naložb, zmanjševanju zahtev glede gmotnih možnosti za izvajanje pouka posameznih predmetov, črtanju subvencij za učbenike in v počasnejši rasti sredstev za materialne stroške in dohodek vzgojno-izobraževalnih organizacij, kot sta rast cen in rast življenjskih stroškov.

Res nezavidljiv materialni položaj ima srednje usmerjeno izobraževanje po prvem letu reforme! V samoupravne sporazume smo vpisali sredstva za vzgojno-izobraževalno dejavnost z zelo nizkim deležem narodnega dohodka, zdaj pa ugotavljamo, da se utegne ta delež še zmanjšati. Taka hipoteka materialnega stanja pomeni resno oviro, da bomo lahko nadaljevali in izpeljali reformo s postavljenimi cilji.

V ključih vzgojno-izobraževalnih programov, gmotnih možnosti in družbenega odnosa do reforme in vzgojno-izobraževalnega procesa je tudi učitelj, s katerim »sola živi in pade«. Reformirana šola zahteva reformiranega učitelja, vendar to ne pomeni, da morajo biti učitelji vsi novi; omogočiti je treba, da učitelj z reformo zaživi in zanjo dela. Nesporno je, da učitelji niso odklanjali reforme zaradi reforme: pozdravili so vse tisto, kar je prinašala pozitivnega, kritično presojali neutemeljeno in nepreskušeno, s katerim smo često hoteli z enim zamahom odpraviti tudi vse tisto, kar je v dolgoročni preskušanjski praksi potrdilo svojo kakovost. Reforma zahteva danes od učitelja izredno veliko: učitelj bi moral biti pravi inovator, v reformnih letih je veliko bolj obremenjen, postavljamo mu nove in nove naloge. Skrajno neugoden gospodarski in drug položaj, ki je segel tudi v vzgojno-izobraževalno področje, še nemalokrat poskuša reševati prav na učiteljevih ramah. Ta poskus je včasih že tako izra-

z, da prosvetni delavci često razmišljajo, če je ob vseh teh neugodnih okoliščinah še mogoče doseči postavljene cilje. Zahtev in pričakovanj v vzgojno-izobraževalnih programih še nismo spremenili, danes pa je že jasno, da v tem trenutku zlasti gmotnih možnosti nismo sposobni zagotoviti. Prosvetni delavci naj torej zdaj ob enakih zahtevah rešujejo položaj sami. Dogajalo se je celo, da so nekateri skušali reševati gmotni položaj v vzgoji in izobraževanju z večanjem delovne obveznosti prosvetnim delavcem. Tak nepremišljen poskus res ni bil storjen, pač pa smo do skrajnih možnosti natrpali oddelke in v takšnih oddelkih naj učitelj uvaja vse novosti od diferenciacije, individualizacije pa celo raziskovalno delo. Vzgojno-izobraževalni programi za posamezna predmetna področja postavljajo vsak zase obsežne materialne zahteve, zlasti glede opreme, učil in drugih didaktičnih pripomočkov. Tega zdaj brez dvoma ne bo mogoče doseči, nihče pa še ni sklenil, da so izobraževalne zahteve s tem manjše. Ali ne bomo brez vseh pripomočkov pričakovali od učitelja enak rezultat? Ob vseh mogočih spremljanjih, ki jih zdaj že imamo, ko moramo odgovorjati na množico najrazličnejših vprašalnikov z vseh strani, bomo morali razmišljati in oceniti učiteljev položaj v reformnem procesu in zelo napak bi bilo, če ne bi znali trezno postaviti njeje, do kod lahko postavljamo učitelju zahteve.

V uvodu sem omenil, da to ni razmišljanje ocene enega leta reforme srednjega izobraževanja, pa tudi ne enostranska kritika. Namenoma nisem navajal mnogih pozitivnih strani in izkušenj v tem letu reforme. Te so bile in bodo ostale, po njih se bomo ravnali, zanje se ne bo treba več tako zelo prizadevati, ker vemo, da jih lahko dosežemo ob sedanjih možnostih.

Po enem letu moramo priznati, da smo kljub težkemu gmotnemu položaju vložili v izobraževanje tudi ogromno materialnih sredstev in da je bilo opravljenega ogromno formalnega dela, ki je nujno v samem začetku kakega procesa. Vse to nam daje podlago, na kateri lahko dopolnjujemo tiste posamične prvine, ki so temeljne za doseganje potrebnih smotrov in z njimi pričakovane kakovosti.

VALENTIN PIVK

Izkušnje iz prvega leta usmerjenega izobraževanja nam kažejo, da ne bo težko najti skupnega jezika z delovnimi organizacijami. Njihovo zanimanje za izobraževanje je vse večje. Letos smo ponovno vpisali tri nove oddelke poslovske šole v delovnih organizacijah (Nama, Mercator, Emona). Delavci vse bolj spoznavajo vrednost znanja in permanentnega izobraževanja. Treba je le prekiniti s tradicionalnim zapiranjem šole vase in vključiti delovne organizacije ne le v financiranje izobraževanja, temveč tudi v njegovo neposredno programiranje, načrtovanje, izvedbo in vrednotenje. Klasične, do potankosti enotne izvedbe programov za vse skupine ne more biti več, nov čas postavlja solam in združenemu delu nove naloge na tem področju. Zanje smo se samoupravno dogovorili in je prav, da jih tako tudi izvajamo.

MILENA MALOVRH

navad, o načrtnosti in sistematičnosti učenja.

Magnetna sila, ki združuje skupino

Pri ocenjevanju učne uspešnosti najbolj cenim vpliv razrednika in razredne skupnosti. Pokazalo se je, da razrednik, ki živi z razredno skupnostjo, kot magnet privlači celotno skupino. Opazi vsakega posameznika, ki je v krizi in potrebuje pomoč in prav zaradi pravočasne pomoči ne pride do osipa. V Emoni in Astri sta prevzela razredništvo delavca iz njihove izobraževalne službe, kar je omogočilo še tesnejše povezovanje med šolo in delovno organizacijo ter udeleženci.

Pomembno jedro je tudi odbor razredne skupnosti. Če je le-ta v svoji skupini členjen in delaven, lahko vpliva na oblikovanje kolektiva, na delovno ozračje in disciplino. V oddelkih, kjer se

vsil med seboj poznajo in so iz iste delovne organizacije, se razvije zdravo tekmovalno ozračje in odgovornost posameznika do skupine. To se je pokazalo v vseh oddelkih poslovske šole. V Emoni je od 36 vpisanih samo ena udeleženka odstopila na samem začetku zaradi otrokove bolezn, v Astri pa je od 35 vpisanih še 33 udeležencev. Vsi sproti opravljajo vse izpite. Prav v tem sprotim študiju je največ razlik v primerjavi z oddelki v centru, zlasti v primerjavi s komercialnimi tehnikami. Osip pri izobraževanju ob delu je bil v centru vedno precej večji (30% in več), čeprav je bil v tem letu zaradi spodbujanja k sprotnemu učenju in prizadevnosti vseh učiteljev že znatno manjši.

Neuspešno izobraževanje prodajalcev

V nasprotju z izobraževanjem poslovođij pa smo imeli zelo

slabe uspehe pri izobraževanju prodajalcev. Vpisalo se jih je le 21. Vsi že delajo v skladiščih in prodajalnih kot blagovni manipulant, tako da imajo ustrezne delovne izkušnje, nimajo pa dovolj poprejšnjega znanja za uspešno obvladovanje skupne vzgojno-izobraževalne osnove. Osnovno šolo so končali pred desetimi in več leti, tako da so marsikaj pozabili ali se sploh še niso učili, kar predvideva program. Čeprav so se učitelji kar najbolj potrudili pri prilagajanju programa in posredovanju učnih vsebin, so vendarle udeleženci vse bolj obupovali, tako da jih je do konca vztrajalo le še sedem, pa še ti niso opravili vseh izpitov za prvi letnik. Kljub njihovi veliki delavnosti ugotavljamo, da niso kos programu in da je zanje pretežak. Morda bi prvi letnik absolvirali v dveh letih, za kar pa odrasli niso zainteresirani, zlasti še, če primerjajo zahtevnost starih programov, po katerih so en letnik končali v pol leta.

Dopolnilno izobraževanje za potrebe združenega dela

Z usmerjenim izobraževanjem smo v našem centru takoj prevzeli tudi druge naloge, ki nam jih nalaga zakon. Tako smo za potrebe trgovinskih delovnih organizacij izvedli za štiri skupine tečaje za blagajničarje, za učence živilske in mešane stroke smo izvedli skupaj z Zavodom za socialno medicino in higieno dela tečaj iz higijenskega minimuma (pet skupin), za naše učence in delavce zdravstvene šole smo organizirali strojepisni tečaj (tri skupine) ter usposabljali delavce za izvajanje delovne prakse učencev in Trgovini. Tako smo na začetnih in nadaljevalnih seminarjih usposobili že 203 poslovodje in njihove namestnike za praktično usposabljanje učencev: to nam veliko pomaga pri sami organizaciji delovne prakse, imamo pa tudi zagotovilo, da bo le-ta kakovostno izpeljana.

kultura

Tudi za predšolske otroke

Ob filmski in televizijski vzgoji bi bilo treba pomisliti tudi na predšolske otroke. Mira Voglar je pred leti z Malim kinom že začrtala realne možnosti, in nekateri so potem sledili njenim dragocnim pobudam pri praktičnem delu.

Tako pri nas kot po svetu namenja pedagogji veliko pozornosti, filmski in televizijski vzgoji za osnovnošolce in srednješolce, malokdaj pa upoštevajo tudi predšolske otroke. Res je tudi, da je strokovne literature za osnovno in srednjo stopnjo precej, pogrešamo pa tovrstna strokovna dela za otroke, stare od treh do šest let. Zato sta tembolj dragocena pobuda in praktično delo Mire Voglarjeve. Vendar pa ostaja še veliko neizrabljenih možnosti za filmsko in televizijsko vzgojo predšolskih otrok.

Poglejmo, kako je s filmsko vzgojo v naših šolah: na osnovni in srednji usmerjeni šoli je le-ta vključena v umetnostno vzgojo. Program filmske vzgoje za osnovno šolo je izdelan, za srednjo stopnjo pa je za zdaj oblikovan samo za prvi letnik. Program filmske vzgoje v šolah se torej uresničuje, zelo pa zaostaja televizijska vzgoja.

Kako pa je s predšolskimi otroki? Ali je v slabih dveh desetletjih Mali kino Mire Voglarjeve docela potonil v pozabo? Ali je razprodani zvezek vzrok, da skoraj v nobeni vzgojno-var-

stveni organizaciji ne poznajo tega dela, pa tudi v praksi ga ne uvajajo. Ali je vzrok za vse to tudi v šoli, ki ni dajala vzgojiteljem tovrstne izobrazbe, pa tudi v učnih načrtih ni bilo zanjo prostora? Skratka, pedagogji in vzgojiteljice se morajo znova lotiti dela na tem področju. Začeti je treba tam, kjer se je zaustavilo. Priročno knjižico Mire Voglarjeve Mali kino je treba znova pregledati, pedagoško pretresti in določiti, kaj je uporabno in kaj je treba spopolniti. Saj vendar ne moremo pustiti v nemar predšolskega otroka, ki kar velikokrat gleda televizijski spored, včasih pa tudi filme.

Možnosti za filmsko vzgojo — pa tudi televizijsko — so zdaj boljše, kot so bile nekdaj. Ena pomembnih in novih nalog filmsko-vzgojne sekcije je, da skupaj z uporabniki izoblikuje program in specifiko dela za predšolsko dobo in da od teorije preide k praksi. Prav gotovo je marsikateri vzgojiteljica hotela vključiti tudi to področje, pa si ni znala pomagati. Dosedanji načrti začrtuje na vseh šolah srednjega usmerjenega izobraževanja osnove filmske vzgoje kot nadaljevanje tovrstne vzgoje iz osnovne šole. Gre torej za bistveno dopolnitev šolskega programa, ki pa se ne more uresničiti čez noč.

IGOR GEDRIH

Zlitje besede in ilustracije

Septembra so v Sivčevi hiši v Radovljici odprli razstavo izvornih ilustracij Milana Bizovičarja. Razstava predstavlja izsek iz izjemno obsežnega ilustratorskega opusa slikarja, ki živi in dela v Ljubljani.

Splet okoliščin je slikarja Milana Bizovičarja pripeljal med ilustratorje. S svojo vitalnostjo in umetniško ustvarjalnostjo si je v ilustraciji ustvaril eno najvidnejših in najbolj samosvojih mest pri nas. Domala nepregleden opus ilustracij v knjigah in periodičnem tisku, namenjen otrokom, mladini in odraslim, izpričuje njegovo ustvarjalno moč, ki zaživi ob vsaki literarni predlogi in jo pogosto izvirno obogati.

Kljub različnim literarnim predlogom, ki jih ilustrira in kljub različnim starostnim stopnjam bralcev, ki jim je Bizovičarjeva ilustracija namenjena, je njegov slog vsaj od konca šestdesetih let osebno zmeraj spoznaven. Ostri obrisi predmetov in

figur, čiste in žive lokalne barve, če gre za barvno ilustracijo, zvrnjena perspektiva, pogostno karikiranje, dramatična napetost upodobitev so sestavine njegovega slikarstva, ki ostajajo stalne, kljub vsakokratnemu prilagajanju literarni predlogi. Nekateri Bizovičarjevih ilustracij, ki so raztresene po mladinskem tisku, izražajo s preprosto realistično ali rahlo ekspresionistično risbo nenavadno izpovedno moč in likovno kakovost. Med njimi so tudi izredno nežne, krhke risbe, kadar to zahteva vsebina. Ko gre za zgodovinsko pripoved, slikar uspešno uporablja slikarski slog iz časa, v katerem poteka dejanje. Veliko discipline in znanja je pokazal pri nekaterih stripih, pri katerih je dosegel umetniško raven. Njegove likovne podobe so zlitje z Vorančevimi besedili, to zlitost pa opazimo tudi v ilustracijah Jahnovih Bobrov ali v povsem drugačnem svetu Kovačičevih povesti. Abecedarija Daneta Zajca je zgled Bizovičar-

jevega izredno svobodnega ustvarjanja v knjigi.

S poznavanjem doživljajskega sveta mladostnikov, bogastvom idej in inventivnosti jo izražanju smešnih in napetih prizorov, je ustvaril Milan Bizovičar veliko enkratnih, do simbolov poenostavljenih domislic. Zanikanje vsake lepote, iskanje smešnosti in neposrednosti zapelje slikarja včasih v tipiziranje. Tudi zaradi nevarnosti, da bi se ponavljal, je razveseljivo, da umetnik v zadnjem času posega po literaturi za odrasle in po drugih sredstvih izražanja.

Njegova umetniška moč se zdi kljub tridesetletnemu ustvarjanju v ilustraciji kakor nenačeta, kakor, da išče svojim izpovednim hotenjem še ustrežnejšo obliko.

Razstava se omejuje tudi na barvne ilustracije Butalcev Frana Milčinskega (Kurirček 1971-72, Kurirčkova knjižnica 1974), na ilustracije z naslovnih in zadnjih strani Cicibana, Letnik 1976-77 (otroške igre, pregovori o varčevanju), na ilustracije iz pesniške zbirke Ježek se ženi Jožeta Šmita (Zlata knjiga poezije 1980), iz Najdihojce Frana Levstika (Velike slikarice 1980) in na črno-bele ilustracije za Tantadruga Cirila Kosmača (Ljubljana, Mladinska knjiga in Koper, Lipa 1980). Vse spadajo v zadnje desetletje Bizovičarjevega ustvarjanja in predstavljajo zelo značilen izsek iz njegovega opusa.

Butalci so slikani v obliki stripa. Z barvitostjo, s preprostostjo oblik, z vzporedanjem majhnega z velikim in nasprotno, s samozvojo perspektivo in z množico duhovitih in smešnih nadrobno sti se zlivajo z besedilom Frana Milčinskega v umetnino, ki bi si jo odsele težko predstavljali z drugačnimi ilustracijami ali brez njih.

V Cicibanih nam upodobitve otroških iger sugestivno pričarajo umetnikove spomine iz mladosti, v pregovorih o varče-

Nemara so bile te bralne značke prva priznanja, ki jih je šolar dobil. Značko je odnesel domov, kjer so se je razveselili tudi starši. Otroci so si zaželeli knjig. Tako so se začele bogatiti njihove knjižne police. Za slikaricami so prišle na njihove knjižne police še povesti najbolj priljubljenih pisateljev.

Danes so prvi tekmovalci za bralne značke že odrasli. V njihovem življenju se je bralna kultura iz mladih let že obrestovala in veseli so, ko njihov otrok prinese domov bronasto bralno značko.

— Da, že trindvajseto leto mineva, odkar so podelili na Prevaljah prve bralne značke. To so bili še časi zelo »zapete« šole z obveznim branjem v razredih in s preverjanjem, če je šolar knjigo, ki mu je bila predpisana v obvezno branje, tudi v resnici prebral.

Kmalu nato se je rodila na Idriskem Bevkova bralna značka. Danes tekmujejo naši otroci za trideset in več bralnih značk.

Tekmovanje za bralne značke je seglo tudi v šole druge stopnje. Seglo je tudi med šolarski svet na Primorskem v Italiji in med šolarski svet na Korškoem v Avstriji. Seglo je med naše šolarje po vsej Evropi, med tiste šolarje, ki obiskujejo poleg šole v tujem jeziku še naše dopolnilne šole slovenskega jezika.

V čem je čar gibanja za bralne značke? Ves čas se je razvijalo mimo institucionalnih oblik šolanja, branja. Šolar je bral takšne knjige, ki so mu bile všeč; za to ni bil ocenjen, pač pa je dobil bronasto, srebrno ali zlato bralno značko.

— Da, imeli smo in imamo zlat učiteljski rod. Brez njih, brez učiteljev, bi v tekmovanju za

bralne značke ne imeli uspehov, ki bi jim težko našli primere v svetu. Želimo pa si, da bi naše gibanje poganjale vedno znova sveže sape.

Res je, kar pravite, šolarji v višjih razredih osnovnih šol se za gibanje bralnih značk ne navdušujejo tako, kakor so se navduševali, ko so bili še mlajši. Pa vendar vsi vemo, da prav ti bralci prebirajo knjige še in še. Mnogi med njimi jih kar »požirajo«. Zato mislimo, naj bi sodelovali tudi sami s svojimi predlogi, katere knjige je treba uvrstiti v knjižni program za bralno znač-

ko. Če je knjiga bralca pritegnila, se k njej še in še vrača; v mislih, v pogovoru s prijateljem, s starši in seveda tudi s sošolci in učitelji.

Otroci o knjigi pišejo in rišejo; zgodbo, ki jih je prevzela, lahko dramatizirajo in zatem tudi odigrado, če je primerna, jo lahko izrazijo tudi v ritmu in gibu.

Zanimiva oblika dela je skupinsko delo, ki je primerno posebno za učence višjih razredov osnovnih šol.

Tudi pisatelji, ki pišejo za otroke in mladino, se bodo radi odzivali povabilom šol. Ta čas,

Nov slovenski risani film

V Celju je bil od 3. do 8. septembra že tradicionalni sejem »Vse za otroka«. Na njem je razstajalo približno 70 domačih razstavljavcev, ki so prikazali izdelke, namenjene samo otrokom. Organizatorji sejma so letos poleg občinskih odličij, najboljšim izdelkom podelili tudi posebna sejemka priznanja. — Zlate zيبke in plakete z diplomami.

Dopisna delavska univerza Univerzum, ki jo učitelji poznajo predvsem po njenih knjigah, učilnih in učnih pripomočkih, je tudi letos na celjskem sejmu predstavila del svojega obširnega programa.

Posebno nagrado, Zlato zيبko, je DDU Univerzum prejela za risani film ZIMSKA ŽELJA. V sicer skromni slovenski proizvodnji risanih filmov je film osvojil mlade gledalce z zanimivo sintezo pravljicne snovi in sodobnega življenja.

Prizor s katerim se film začne, nas opozarja na probleme, ki jih prinašata urbanizacija in industrializacija. Smog prekrije prejšnje mesto. Glavni junak, deček iz risane filma, se povzpne na najvišjo stavbo v mestu, da bi vendarle videl sonce, toda njegova želja ostane neizpolnjena. Umazana ponjava visi nad mestom, ljudje ne vidijo sonca in skorajda drug drugega ne. Dedek Mraz s plakata pomežikne dečku in ta se odloči, da ga

ko sprejemajo na šolah prigrami knjig, lahko že premislijo katerega pisatelja si želijo, da jih obiskal. Bralci naj ga povabijo medse. O tem, kdo bo obiskal tekmovalce, naj zvedo tuji krajan, še posebno ljudski knjižnica in knjigarna.

Da, vaša kritična pripomba knjižnih programih — pripravljanih Zveza bralnih značk Slovenije z ljubljansko Pionirsko knjižnico — je pravilna. V programih naj bi bile predvsem risane knjige, ki jih je mogoče kupiti

— Oktober je mesec knjige hkrati čas, ko začno mentorji pripravljati tekmovanje bralno značko. Povejte, na kaj se posebej opozorili učence!

— Premisljijo naj, s katerimi pisateljem bi se radi letos srečali, nemara že prej kot takrat, in prebirajo njegove knjige.

— Kaj bi sporočili učiteljem?

— Rekla bi: lotite se priprav na tekmovanje za bralno značko z ustvarjalnim veseljem. Če boste mlade bralce dovolj navdušili, boste lahko vedno znova doživljali tisti bogat odnos, ki ga zmoro ustvariti med knjigo in mladim bralcem prav dobro književnost. Doživljali boste srečo učiteljskega poklica, ki mora in mora biti ustvarjalna.

— In kaj staršem?

— Če le morejo, naj preberejo tudi oni kakšno knjigo, ki je bo prebral njihov otrok. Potem se bosta mati ali oče pogovarjali z otrokom tudi o tej in oni knjigi.

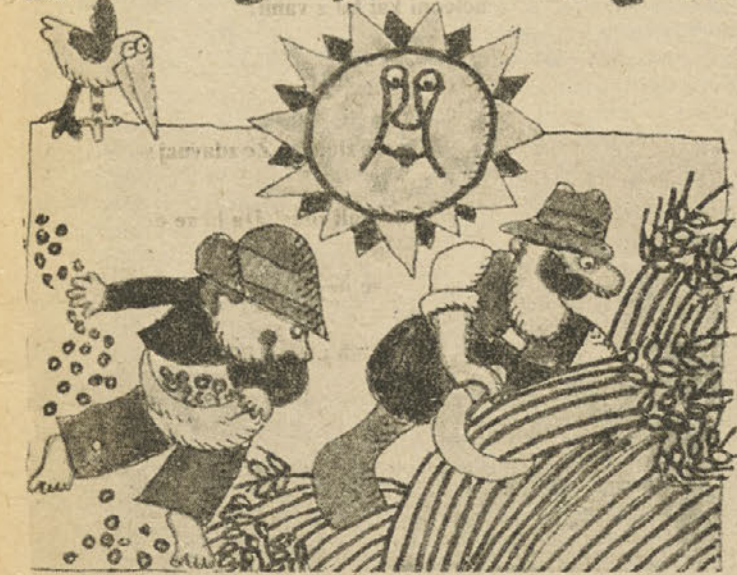
Pa še to: spodbudijo naj ljudski knjižnico in knjigarno, da bi tudi kraj zaživel z bralno značko.

Naj se razširi gibanje za bralno značko tudi med odrasli svet.

Spraševala
MARJANA KUNEJ

Sebi seješ, sebi žanješ.

Milan Bizovičar — Iz Cicibana 1976—77

MARUŠA AVGUŠTIN

DUŠAN LIPOVEC

nove knjige

Proza, pesmi in filozofija

Čeprav tudi založništvo že lep čas tarejo težave, se nam vendarle ni treba bati, da bi bili Slovenci prikrajšani za kakovostno knjigo. To potrjujejo tudi novejšje knjige, ki jih je izdala Cankarjeva založba: prozni deli Lojzeta Kovačiča Pet fragmentov in antologija književnosti Slovencev v Severni Ameriki, z naslovom Naši na tujih tleh, pesniška zbirka Jožeta Šmita Eden izmed vas, Šalamunova Analogija svetlobe in delo Andreja Uleta s področja filozofije, z naslovom Osnovna filozofska vprašanja sodobne logike.

Izmed teh novosti je zbudilo veliko pozornost besedilo Lojzeta Kovačiča. Pet fragmentov (ko bosta izšli še drugi dve knjigi s tremi fragmenti) pet tematsko sklenjenih pripovedi o obdobjih nekoga življenja v naši sodobnosti. Besedilo je napisano v dveh delih, ki sta tako tematsko kot časovno razmejeni: prvi fragment pripoveduje o delu z otroki in lutkami, drugi, obširnejši, pa o erotiki, o odnosu med moškim in žensko. Prva pripoved je usmerjena bolj v zunanji, družbeni svet, druga v izrazito notranji, človekov osebni svet.

Ta različna obdobja v njegovem življenju, meni Kovačič, si celo nasprotujejo. Da bi si bila enakovredna, jih je postavil v sedanjik; sedanjik, ki je tudi upor in hotenje ohraniti v zavesti podobe življenja, pa tudi prizadevanje, da bi ostalo njegovo besedilo čista proza.

Za vso knjigo je značilna gostota pripovedi, ki jo spremlja sugestivna moč besede. Čeprav je zgoščeno, besedilo pri tem ne

zgubi dramatičnosti. To pisanje je torej oblikovno novo, saj grafični letrizen pomazarja tudi ritem pripovedi.

Antologija **NAŠI NA TUJIH TLEH** je izbor leposlovnih besedil, nastalih med Slovenci v Severni Ameriki, ki so kronološko razvrščena od prvih poskusov pisanja v 17. stoletju pa do današnjega časa. Cankarjeva založba je izdala to knjigo v sodelovanju s Slovensko izseljensko matico.

Jerneja Petrič je izbrala besedila, jih uredila in jim napisala uvod. Pri tem je upoštevala vse, kar je izšlo v časopisih in revijah, namenjenih izseljencem. V knjigo je uvrstila tudi nekaj besedil, ki niso bila nikoli objavljena, čeprav bi to zaslužila.

Slovenska književnost v Ameriki je kmalu postala dvojezična, in tudi zdaj ustvarja precej Slovencev v tem delu sveta v angleščini; zato so uvrščena v antologijo tudi tovrstna besedila, prevedena v slovenščino.

Zbrana besedila so precej različna po kakovosti, nekaj bi jih res lahko prišteli med leposlovje v pravem pomenu besede, precej pa je tudi povprečnih sestavkov. Poleg literarnih meril je namreč treba upoštevati pomen slovenskega tiskanega besedila v tujini, saj je le-to močno povezovalo Slovence, ki so tam živeli. Veliko piscev je postalo med temi izseljenimi znanih prav zaradi preprostega in realističnega pisanja in jih pozna skoraj vsak ameriški Slovenec.

Literarnemu delu so v knjigi dodani literarnozgodovinski pregled in bibliografije. Ker so oblikovalci antologije upoštevali

tudi širše ameriško občinstvo, je ob koncu knjige natisnjen povzetek v angleščini; tako bodo lahko brali to pisanje tudi mlajši rodovi, ki ne razumejo več jezika svojih staršev. Izdaja te knjige pripelje k širši misli o slovenstvu in o slovenski ustvarjalnosti. Knjiga je zanimiva tudi zato, ker priča o življenju naših rojakov v Severni Ameriki z literarnimi zapisi, ki opisujejo začetne boje za obstanek in domotožje prvih priseljencev.

Pesniška zbirka **EDEN IZMED VAS** je predvsem pogled na Šmitovo poezijo skozi desetletja. Na pragu sedemdesetih let življenja se za pesnikom razgrinja sedem tematskih variacij idej, ki so dajale smisel njegovemu življenju: narava, mladost, zemlja, boj, ljubezen, bivanjsko vztrajanje, smeh. Sledil je premošk v njegovem ustvarjanju in po tem ni bilo nikakršne izrazite ideje, ki bi dajala vrednost njegovemu svetu; verzi kažejo razlomljenost, ki je našla svoj izraz v osmem ciklu pesmi. Nato je nastalo novo spoznanje — pesimizem kot zadnja in najgloblja življenjska izkušnja. V pesmih ni nikakršne spodbude; govore o življenju, ki mu nihče ne dožene resničnega pomena in ne najde pravega smisla. Pesnik gleda na svet skozi posebno perspektivo, ki postavlja človeka onstran pričakovanj. Ta zadnji, osmi, zdaj prvič objavljeni pesniški del je razgrnjen nad druge, skozenj se nam odkrije nov pogled na prejšnje pesmi.

Šalamunova zbirka **ANALOGIJA SVETLOBE** je bila napisana že leta 1978, izšla pa šele za kasnejšimi Maskami in Balado za Metko Krašovec. Ta pesniška zbirka je drugačna od prejšnjih: v njej je še igrivost, bravura, zagledanost vase, ob teh

kratkih pesmih pa se že pojavljajo daljše, pripovedne pesmi, pri katerih ne gre več za paradoksalno, duhovito igro kot razmerje do sveta. Pesmi so sarkastične in vse bolj vezane na konkretni svet; nelogične, svobodne in odtujevalne veze med stvarmi se izgublajo. Zbirka je v bistvu sestavljena iz dveh delov: osrednji del sestavljajo daljše, pripovedne pesmi, ob njih pa zadavamo ob kratke verze, izpeljane s paradoksalnimi domisljicami, včasih že čisto aforistične narave, ki so nametani kot nasprotje dolgim pesmim; le-ti so še iz Šalamunove stare poezije absurda, daljše pesmi pa so novejšje.

Delo Andreja Uleta **OSNOVNA FILOZOFSKA VPRAŠANJA SODOBNE LOGIKE** poskuša slovenskim bralcem nakazati temeljna vprašanja sodobne logike in razložiti, kako so jih reševali trije filozofi, ki so s svojimi teorijami odločilno vplivali na njen razvoj: Gottlob Fregel kot začetnik sodobne logike in semantike, Bertram Russell, ki je determiniral analitično filozofijo, in Ludwig Wittgenstein, ki je iz te začetne podobe sodobne simbolne logike izpeljal skrajne konsekvence. Vsi trije misleci so močno vplivali na filozofijo in logiko, o njihovih rešitvah raznih problemov in o njihovih naukih pa še danes razpravljajo. Te razprave zajemajo ožje območje formalne logike, pa tudi splošna filozofska vprašanja, zlasti v filozofiji jezika in v filozofiji znanosti.

Zadnja od naštetih novosti je torej s področja filozofije, in je še prav posebno dragocena, saj je ena od redkih izdaj s tega področja na Slovenskem.

V. K.

Pojdimo se gledališče!

Zbirka drobni knjižic **Pojdimo se gledališče**, ki jih izdaja Dopisna delavska univerza Univerzum, že več let spodbuja otroško in mladinsko odrsko dejavnost. Že ko so izšli prvi zvezki, je postalo jasno, da si otroci želijo ne le njim namenjenih iger, pač pa tudi možnosti za svojo igralno dejavnost. Nastala je kar bogata bera tovrstnih mladinskih gledaliških del, kajti izkazalo se je, da je mladini potrebno posebno, letom in njenemu zanimanju prilagojeno gledališko pisanje in da moramo izobraževati mladega človeka ob besedilih, ki so dostopna, živa, zanimiva in tudi nekaj povedo. Zvezki **Pojdimo se gledališče** so doživeli nič koliko uspešnih preskušanj — tako pri mladih igralcih kot pri mladih gledalcih.

Med novimi zvezki naj opozorimo na **DVE IGRICI IZ GOZDA**, ki sta odrski prireditvi Ezopovih basni — zapisala ju je Joyce S. Christmas, prevedla pa Barbara Šega-Ceh. Že to, da je otroškemu svetu blizu živalska zgodba, je pripravilo prireditelji, da je dramsko ubesedila Leva in miško in Hotel Hrast, besedili pa sta namenjeni otrokom, stariim do šest let. Obe igrici, ki ju je prirediteljica nekoliko razširila, sta primerni tudi za lutkovno uprizoritev.

Proza o medvedku Puju A. A. Milneja je zelo mikavna zgodba ki jo je iz prevoda Majde Stanovnik za odrsko rabo priredila Draga Ahačič. Tudi **PU IN NJEGOVI PRIJATELJI** so primerni za lutkovno uprizoritev, igra pa je namenjena predšolskim otrokom in otrokom prvih razredov osnovnih šol. Iz dveh pripovednih del sestavljena dramska priredba je gibka, humorna in poetična, ohranila je tudi tisto iskričnost, ki je značilna za Milneja. Ob koncu je Draga Ahačič zapisala uprizoritvena napotila, Marjeta Cvetkova pa je napisala opremo in kostume nastopajočih oseb.

Charles Vildrac je priredil Molièrovega Priložnostnega zdravnika, prevedla pa ga je Draga Ahačič. Prireditelj del svetovnih klasikov za mladino je bila nekdanj dvomljiva, že dolgo

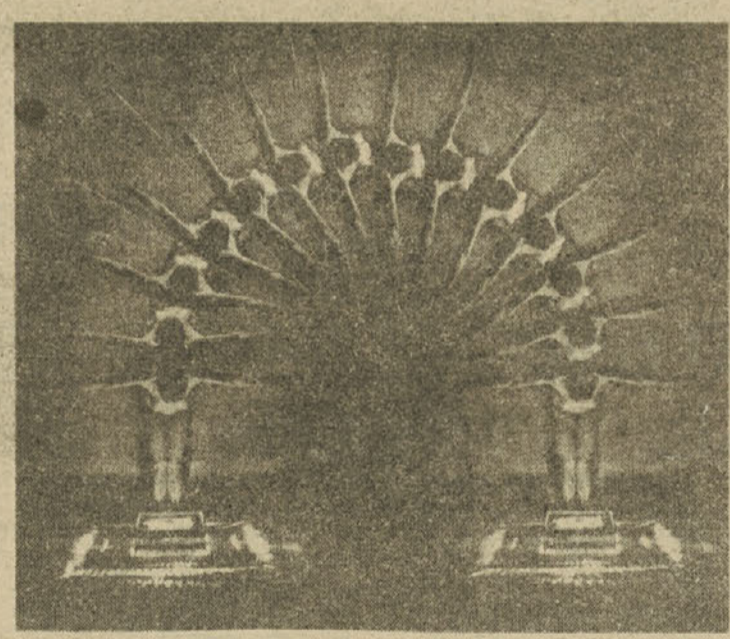
pa je jasno, da zgodnje seznanjanje mladine s klasiki, seveda v lažji priredbi, pripravlja pot do kasnejšega gledališkega razumevanja klasičnih avtorjev.

PRILOŽNOSTNI ZDRAVNIK v Vildracovi priredbi je zelo primerno odrsko delo, ki pri Molièru temelji na commedii dell'arte, torej na igrivi živahnosti in situacijski komiki. Pa tudi pantomima ima mikaven delež v sicer dialogno barviti, komični igri, kakršno lahko izvajajo otroci. Ob koncu najdemo uprizoritvena navodila in zamisel scenografije Nika Matula.

SREČNI PRINC Oscarja Wilda je eno tistih del pravljicnega sveta, ki v izvirniku uveljavlja moderno pravljico. Dramatiziral jo je Edward Golden, prevedla pa Barbara Šega-Ceh. Golden je izkušeno uravnil dramsko besedilo in mu dodal nekaj sprememb, ki omogočajo lažje uprizorjanje. Prav gotovo bodo otroci predšolske in šolske dobe lažje sprejeli dramsko izvedbo kot pa pravljčni izvornik. Draga Ahačič meni v uprizoritvenih navodilih, da je igra primerna predvsem za branje v različnih zasedbah in tudi za javni nastop »bralnega gledališča«, vendar pa se da pravljico uprizoriti tudi v polni odrski izpeljavi. Celo za lutkovni oder je Srečni princ prav primeren.

Za zadnje razrede osnovne šole, pa tudi za začetne razrede srednjih šol je zanimiva drama Christopherja Frya **FENIKS PREVEČ**. To poetično igro, ki jo je prepesnil Jože Udovič, je bilo treba primerno skrajšati in prireditelj predvsem zahtevna metaforična in zgoščena mesta. Če smo sprva presenečeni nad uvrstitvijo Christopherja Frya med mladinska dela, je šele s prirediteljvo pojasnjeno, zakaj je to zanimivo poetično delo lahko uspešno tudi v taki obliki. V uprizoritvenih navodilih je Draga Ahačič opozorila, da absolutno režiserjevo avtorstvo nasilno ločuje gledališko uprizoritev od dramatike. Zato je za skladno celoto potrebna naravna sinteza obojega.

I. G.

Stane Jagodič — z mednarodne razstave Junij 82

Smeh, ki prebuja

Nenad Crnčević: Naručite budjenje, Prosvetni pregled, 1982

Etika in humor sta si že od nekdaj blizu kot duhovita sopotnika, ki sta opozarjala na moralno togost in neuravnovesenost. In tako povezana ju najdemo tudi v prvi knjigi aforizmov Nenada Crnčevića. Crnčević že deset let objavlja svoja humoristična besedila v časopisih, grafično in tehnično je oblikoval veliko knjig, napisal komedijo za radio, več let pa je tudi tehnični urednik Prosvetnega pregleda. Crnčevićeva knjiga je album naših lastnosti in navad, izkušenj, iznajdljivosti in napačnih ravnanj, ki se prepletajo v človekovem vsakdanjem življenju in jih je poznala že zgodovina. Na straneh te knjige se bodo našli tisti, ki so se »jim uresničile sanje, da so zaspali«. V njej bodo našli tudi to, kar nenehno nosijo v svoji »potovalki«: pohlep, licemerstvo, karizem, moralno zaspanost in duševno lenobo. Z njihovih obrazov padajo maske,

razkrivajo pa se včasih prav velike skrivnosti. Izkušeni humorist nas pušča v začaranem krogu: »Ne smejte se. Zadeva je kočljiva.« ali »Bodite humoristi. Tudi to se plača.«

V besedilu, ki v resnici prebuja, uporablja avtor najpogosteje kratke besedne zveze, »korektorske« napake ali presenetljivo prirejeno vsakdanjo frazo, večplastno aluzijo — vse to pa zadeva v cilj: opozarja na kako našo izkušnjo ali nagnjenje. Marsikateri aforizem spominja na size za epsko obliko, humoresko ali pregovor.

MOMČILO PARAUŠIČ

TONE PAVČEK

Ob mednarodnem dnevu otroka

Hvalnica novorojencu, enemu izmed milijarde otrok našega planeta

Pozdravljen, ki si prišel iz teme in iz gluhe noči vesoljstva, iz dalj neznanih, kjer stotisočiči čakajo, nestrpno na znak, da lahko pridejo in stopijo v luč; a ti si prišel, ves up in ves luč, še čisto nič senca, in z jokom naznanil vsem, celo nimim: Hočem živeti!

Pozdravljen, mali velikan, ki nič ne veš, kaj je življenje pa si življenje samo: rožnati popek sveta z usteci prisesan kot na drevo bršljan, na mamo, ki jo dvigaš z drobnimi prstki do sinjine nebes in čez in terjaš zase naše in svoje prihodnje čase.

Zdaj si tu in svoj prostor si jemlješ še eden med milijardo otrok na ladji, ki ji pravimo zemlja; naj ji usoda ob bok stopi prizanesljiva, naj jo sreča krmar vodi skozi vihar in čez vodovja, pogoltna in siva, da bo za vse kdaj pa kdaj na krmu srebrni grulil golob in se vila pesem zaresna kot deteljica štiriperesna vsepovsod pod nebesni svod!

Pozdravljen, ki si prišel. Zahvaljena milost, ki te je napotila k nam in naš dom: napolnila s smehom in jokom. Tako se saba polni s svetlobo, tako se silna moč toči v nas in se boči pred nami neumišljeni trak, ki vodi v prihodnost.

Aforizmi

- Revolucija je občutljiva beseda. Mimogrede postane — resolucija.
- Očeta so topli, da bi govoril, sina, da bi molčal!
- Kadar poje ptica v kletki, nekaj ni prav — ali s ptico ali pa s kletko.
- Strah ostaja. Menjajo se samo strašila.
- Vsi se strinjajo. Nekaj ni prav.
- Če bi bila religija opij za ljudstvo, potem bi moja babica že zdavnaj umrla kot narkomanka.
- Laž ima kratke noge, ampak lepe.
- Zmanjkuje barv. Kameleoni kaj bo z vami?
- Zmeraj je v prvih vrstah. Slabo vidi.
- Obdal se je z ljudmi, ki jih ne more zlomiti. Že zdavnaj so zlomljeni.
- Ploskal je, ploskal, pa so mu zvezali roke. Da bi se odpočil.
- Domoljubi, ljubezen do zemlje se ne meri s hektari.
- Včasih človek varuje stolček, včasih pa stolček človeka.
- Svet je majhen. Zmeraj te najdejo.
- Z močnim objemom se najlaže zlomi hrbtnica.

(Iz knjige Nenada Crnčevića: Naručite budjenje)

SREČANJA MLADIH TEHNIKOV

Skrbno načrtovano delo in bogatejša vsebina

Srečanja mladih tehnikov potekajo že šesto leto v sklopu manifestacij jugoslovanskih pionirskih iger, letos pod geslom »Ratno temo pod Titovo zastavo«.

Ugotavljamo, da postajajo vsako leto vsebinsko bogatejša in bolj množična. Šolski kolektivi zavedajo, da je treba nameniti več pozornosti tudi tehničnim interesnim dejavnostim, ustvarjati moramo ustrezne gnotne možnosti za delo in poskrbeti za strokovno usposobljene mentorje. Učence moramo usmerjati tako, da se bodo odločali za tehnično-proizvodne poklice tedaj, ko bodo pri kakem delu res dejavni, to si bodo ob njem razvijali interese, spretnosti in znanje, si pribavljali delovne navade, reševali probleme, razvijali ustvarjalne sposobnosti in bogatili tehnično kulturo. To pa je tudi temeljna usmeritev sveta za tehnično vzgojo mladine pri Zvezi organizacij za tehnično kulturo Slovenije, ki usklajuje, usmerja in skuša z različnimi dejavnostmi doseči večjo učinkovitost dela klubov mladih tehnikov v SR Sloveniji.

Narejenega je že precej: organizirani so klubi po šolah, ustanovljeni sveti za tehnično vzgojo pri občinskih zvezah organizacij za tehnično kulturo; veliko je seminarjev za učitelje in mentorje interesnih tehničnih dejavnosti.

nosti, zaživelo je obveščanje o tehniki in tehniških dosežkih, razvila se je izdajateljska dejavnost. Izoblikovana je programska vsebina Tima, ustanovljena so društva učiteljev tehnične vzgoje, šole se povezujejo s širšim okoljem, organizirani so posveti in izoblikovani novi vzgojno-izobraževalni programi. Tudi srečanja mladih tehnikov dokazujejo, kako razvita je dejavnost na tem področju.

Programne srečanj smo dopolnjevali in izboljševali nekaj let; pri tem smo upoštevali, da moramo premagati miselnost, češ da ni pomembno, kaj učenec dela, ampak samo da dela. V programe srečanj smo uvrstili novosti: to so dejavnosti, ki so tehnično in intelektualno zahtevnejše; so politehnične narave in dajejo možnosti za iznajditeljsko delo.

Srečanja mladih tehnikov Slovenije prispevajo k spoznavanju učencev, ki delujejo v različnih kroških klubov kot fotografi, modelarji, maketarji, fiziki, energetiki, izumitelji, strojniki, agrotehniki, radioamaterji, konstruktorji itd. Lahko si izmenjujejo delovne izkušnje in pokažejo svoje znanje ob nastopih, prikazih in na razstavah. Tovrstna srečanja so tudi priložnost za izmenjavo izkušenj med učitelji in mentorji in za dogovor o

nadaljnem oblikovanju programov za šolska, občinska, mestna in območna srečanja.

Z republiškim srečanjem je bila sklenjena enoletna dejavnost na področju množičnega vključevanja učencev osnovnih šol v tehnično-konstruktivske in proizvodne dejavnosti v šoli in ožjem okolju.

V šolskem letu 1982-83 bodo potekala srečanja mladih tehnikov na dvanajstih območjih, nato pa bo sedmo republiško srečanje v Murski Soboti.

Še v mesecu oktobru bodo poslali vsem šolam v Sloveniji dopolnjene predloge, pripravili bomo seminarje za mentorje, ustanovljali klube mladih tehnikov, skrbeli za izdajateljsko dejavnost in skupaj z organizacijami

skimi enotami Zavoda SRS za šolstvo ustanovljali društva učiteljev tehnične vzgoje, aktivne učiteljev in svete za tehnično vzgojo mladine pri občinskih zvezah organizacij za tehnično kulturo.

Pri tej dejavnosti bomo morali sodelovati torej z zavodom za šolstvo, z delovnimi organizacijami, občinskimi zvezami za tehnično vzgojo in izdelovalci učil, pripomočkov in sredstev za delo, s klubi in društvi.

Vsi bomo morali skrbeti za kakovostno in množično širjenje tehnične kulture. Pri tem bodo naši pravi sodelavci le tisti, ki bodo pripravljali bremena nositi, ne pa jih samo tehtati ali ocenjevati.

AMAND PAPOTNIK

Razvijajmo dejavnosti kluba mladih tehnikov!

Fotografski krožek spada med dejavnosti šolskega kluba mladih tehnikov. Pri delu s fotografijo se pojavlja veliko vprašanj, ki spodbujajo otroka k reševanju problemov in k ustvarjanju. Tovrstna dejavnost sega na področje kemije, optike, prostorskih odnosov, tehnologije materialov, estetske in moralne vzgoje.

Fotografska dejavnost je pomemben del programa kluba mladih tehnikov pa tudi del dejavnosti pionirske in mladinske organizacije na šoli.

V program dela fotografskih krožkov v letošnjem letu uvrstimo lahko osnovni tečaj iz fotografije, ki zajema nakup in vrste fotografskih aparatov, opis fotoaparata in dodatne opreme, fotografsko optiko, zgodovinski razvoj fotografije, fotografiranje v naravi in pri umetni luči, negativni in pozitivni proces, kontaktno kopijo, velike povečave,

repronapravo, diapozitive, uporabo mikrofilma, preslikavo, retuširanje, toniranje.

Motive iščemo v naravi, fotografije lahko prikazujejo delo in življenje šole, krajevne skupnosti, organizacij združenega dela materialne proizvodnje. Pripravljamo tudi razstave fotografij in kakovostnih tehničnih izdelkov, sodelujemo na občinskih, republiških in zveznih srečanjih, pa tudi na razstavah pionirske ali mladinske fotografije. Poleg tega moramo pripravljati fotografije za šolski album, razvrščati in ohranjati filme za šolsko medioteko.

Koristno in uspešno lahko uporabimo fotografijo tudi v boju za čisto in varno okolje.

Vse to in še marsikaj drugega naj bi upoštevali mentorji fotografskih krožkov, ko bodo sestavljali program skupaj z učenci.

AMAND PAPOTNIK

V vzgojno-varstvenem zavodu v Kočevju so nad vse slovesno proslavili prvi jesenski dan pod geslom »Jesen rumena dobra žena«. Malčki so sami nabrali sadje z improviziranega sadnega drevja, ga razstavili in prodali na stojnicah. Nazadnje so se še sami posladkali (Foto in besedilo: France Brus)

Osnovna šola po novih smernicah

Zavod SR Slovenije za šolstvo je v skladu s svojim delovnim programom organiziral enodnevni seminar za ravnatelje osnovnih in glasbenih šol.

Seminar za ravnatelje z območja organizacijske enote Zavoda SR Slovenije za šolstvo Celje je potekal v hotelu Dobrava v Zrečah v torek, 21. septembra. Na njem naj bi se ravnatelji seznanili z osnovnimi in neposrednimi nalogami pri uveljavljanju smernic življenja in dela osnovne šole.

Družbeno-politično opredelitev in strokovna stališča o nadaljnjem socialističnem samoupravnem preobrazbi osnovnega izobraževanja je razložil Stane Kranjc, predsednik strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije. V uvodnem delu je spredeležal o zgodovinskem procesu reforme in preobrazbe naše osnovne šole, ki nas je privedla na zdajšnje stopnjo enotne osnovne šole. Pri vsakem koraku naprej so se zmeraj pojavljale ovire in le zaradi odločne akcije

naprednih sil, ki so dobro poznale svoje cilje, smo dosegli tako kakovosten razvoj osnovne šole. Podobna nasprotovanja se pojavljajo tudi zdaj, ko razvoj družbe terja, da omogočimo večje odpiranje osnovne šole in pospešujemo njeno podružbljanje.

Stane Kranjc je opozoril, da šolska reforma ni samo naša posebnost. Ni družbe v svetu, ki ne bi razpravljala o nadaljnjem razvijanju svojega šolstva. Prav zaradi tega pa naša temeljna izhodišča in cilji za spremembe niso samo šolski, ampak globoko družbeni. Izhajajo namreč iz širših družbenih in strokovnih potreb.

Družbeni razvoj kaže, da bodo v družbeno-gospodarskem in kulturno-socialnem pogledu najhitreje napredovale tiste skupnosti, ki bodo imele svoj vzgojno-izobraževalni sistem najbolj prilagojen potrebam tega razvoja.

Šola mora biti v prihodnje dovolj delovno in tehnično usmer-

jena. Pri mladini mora bolj razvijati odgovornosti za lastna ravnanja in odločanje, njeno samostojnost in delavnost. K uresničitvi te naloge pa mora prispevati ves šolski sistem od predšolske vzgoje, osnovne šole do usmerjenega izobraževanja.

Stane Kranjc je razložil, kako naj razumemo proces podružbljanja osnovne šole: šola se vključuje v socialno okolje tako, da postane središče krajevne skupnosti. To pa zahteva sposobnost in dejavnost prosvetnih delavcev. Prav od ravnateljev je veliko odvisno, kako bodo stkali te vezi, zlasti ob sestavljanju letnih delovnih načrtov. Šola mora osnutek delovnega načrta poslati krajevni skupnosti in ga uskladiti z njenim delovanjem. Dodal je še, da se moramo zavedati, kako zelo je šola odvisna od dobrega učitelja. Njena nadaljnja preobrazba je mogoča samo, če jo sprejmejo in se zanjo ogrejejo učitelji — za to pa morajo biti zainteresirani in tudi primerno nagradjeni. Ponekod se tega vse

premalo zavedajo — to kažejo velike razlike v osebnih dohodkih prosvetnih delavcev med občinami, ki jih moramo čimprej odpraviti.

Mag. Milan Adamič, svetovalec Zavoda SR Slovenije za osnovno šolstvo, je v popoldanskem delu seminarja govoril ravnateljem o izpeljavi temeljnih izhodišč preobrazbe, kakor so zamišljena v posameznih dokumentih programa življenja in dela osnovne šole, ter o nalogah osnovnih šol pri dinamiki njihovega uresničevanja. Predavatelj je posebej poudaril, da bo pri uvajanju novega programa življenja in dela osnovne šole morala sodelovati vsa družba in ne samo prosvetni delavci.

Na seminarju so ravnatelji prevzeli nalogo, da bodo vsebinsko smernice življenja in dela osnovne šole razložili delovnim ljudem v svojem okolju, predvsem pa bodo z njimi seznanili svoje učne zbornice, svete šol, svete staršev in učence.

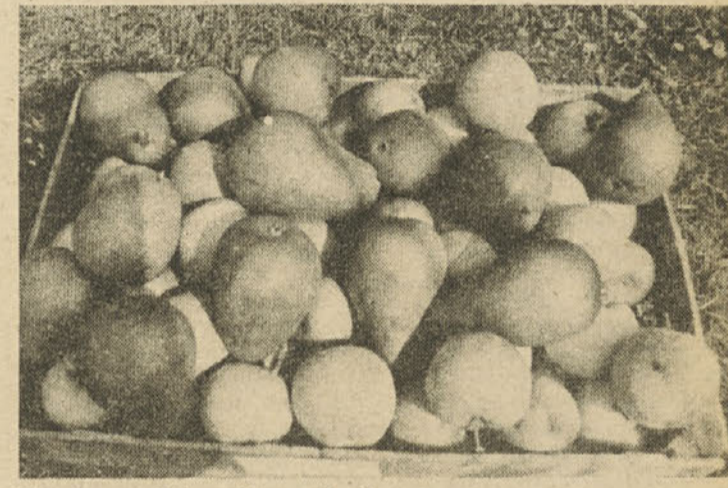
FRANJO MAROŠEK

Teme za mlade fotografe

Učenci Osnovne šole Drago Lugarič iz Lendave obirajo sadje v šolskem nasadu

Takole spravljajo sadje za ozimnico

Grozdje letos dobo krže

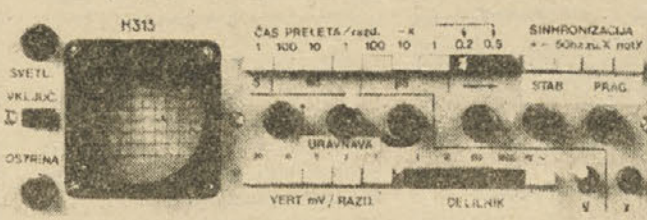
Lepa panorama — Lendavske gorice (Fotografije in besedilo: A. Papotnik)

STALNA RAZSTAVA IN PRODAJA UČIL, UČNIH PRIPOMOČKOV IN DIDAKTIČNIH SREDSTEV

NOVO PRI SLOVENIJALES INŽENIRING

LJUBLJANA, TITOVA 52
telefon: (061) 317-744, 326-961

OBIŠČITE NAS V NOvem POSLOVnem CENTRU IN ZAHTEVajte INŽENIRING PONUDBE

ZA OSNOVNE ŠOLE

- UČILNICA ZA FIZIKO, KEMIJO IN BIOLOGIJO:
 - oprema
 - učila
 - AV sredstva
 - sistem instalacij

MATIČNA UČILNICA:

- oprema
- učila
- AV sredstva

UČILNICA ZA TEHNIČNI POUK:

- oprema
- orodje
- stroji

ZA SREDNJE ŠOLE

- UČILNICA ZA KEMIJO:
 - oprema
 - učila
 - AV sredstva
 - sistem instalacij
- UČILNICA ZA FIZIKO IN BIOLOGIJO:
 - oprema
 - učila
 - AV sredstva
 - sistem instalacij
 - vivarijstika
- ZA VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE:
 - oprema za igranice
 - oprema za jasli
 - oprema igralnih koticvkov
 - didaktična sredstva
 - AV sredstva
 - tekstilni izdelki za VVO

**naš
pravnik****Delovno razmerje
za določen čas**

Prosim vas za odgovore na vprašanja, povezana z delovnim razmerjem za določen čas, ki je po zakonu o delovnih razmerjih le v izjemnih primerih, vendar ga osnovne šole pogosto sklepajo. Že v šolskem letu 1980-81 so šole zaposlovale v oddelkih podaljšanega bivanja vzgojiteljice. Njihova izobrazba je po zakonu ustrezna za delo v oddelkih podaljšanega bivanja, zato šole z njimi sklepajo delovna razmerja za nedoločen čas. Diplomanti pedagoške akademije (katerekoli predmetne skupine) pa smo v oddelkih podaljšanega bivanja zaposleni za določen čas, ker po mnenju osnovnih šol nimamo ustrezne izobrazbe.

Zanima me, zakaj je vzgojiteljska šola kot srednja šola, ki je usmerjena za vzgojo predšolskih otrok, ustrežnejša kot pedagoška akademija, ki nas je usposobila za delo v osnovni šoli, torej za delo s šolarji?

Tako se predmetni učitelji, ki ne dobimo zaposlitve v svoji stroki, iz leta v leto selimo iz ene šole v drugo.

Enako je tudi s psihologi, pedagogi, socialnimi delavci, ki tudi ne izpolnjujejo pogojev za delo v oddelkih podaljšanega bivanja.

Zakaj v naši družbi znižujemo raven izobrazbe učiteljev, ko pa vemo, da v svetu zahtevajo za delo v osnovni šoli visjo ali celo visoko izobrazbo?

Kje naj se zaposlijo diplomanti pedagoške akademije, predmetnih skupin, ki v osnovni šoli ne dobijo dela?

Ali res po zakonu o osnovni šoli diplomant pedagoške akademije (predmetna skupina slovenski jezik — zgodovina) z desetletnimi delovnimi izkušnjami ne ustreza pogojem za učitelja v oddelkih podaljšanega bivanja za nedoločen čas?

MAJDA PERVINŠEK

Pri opredeljevanju pogojev glede izobrazbe oziroma usposobljenosti učiteljev v podaljšanem bivanju v osnovni šoli je potrebno poleg pogojev, ki jih za učitelje osnovne šole določa zakon, upoštevati tudi vrsto in značaj dejavnosti oziroma oblik organiziranega vzgojno-izobraževalnega dela, ki jih šola izvaja za učence, vključene v podaljšano bivanje.

Zakon o osnovni šoli opredeljuje podaljšano bivanje kot prehodno obliko od osnovne šole s polnevno organizacijo življenja in dela do celodnevne šole. Po drugem odstavku 35. člena zakona morajo namreč osnovne šole, kadar ni možnosti za uvedbo celodnevne šole, v skladu s potrebami in možnostmi uporabnikov organizirati razširjen program interesnih dejavnosti za vse učence in podaljšano bivanje za učence, ki so potrebni posebne pomoči, in zanje organizirati vzgojno-izobraževalno delo po načelih, ki veljajo za celodnevno šolo. To pa pomeni, da podaljšano bivanje ne more biti več omejeno le na različne oblike varstva učencev, ampak obsega posamezne oblike vzgojno-izobraževalnega dela in dejavnosti, ki so značilne za celodnevno šolo

Na vprašanja odgovarja Vili Versaj, samostojni svetovalec Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

in s katerimi osnovna šola razširja skrb za razvoj otrok. Po 36. členu zakona so to zlasti: povezovanje uresničevanja predmetnika in učnega načrta osnovne šole z drugimi oblikami vzgojno-izobraževalnega dela in drugimi aktivnostmi, organiziranje samostojnega dela učencev in drugih oblik priprave učencev na vzgojno-izobraževalno delo, pouk fakultativnih predmetov, razširjeni program interesnih dejavnosti, rekreacija in druge oblike aktivnosti za sprostitve učencev, organiziranje dela učencev v njihovih organizacijah, vključevanje učencev v delo glasbenih šol, kulturnih in telesnokulturnih organizacij, organizacij za tehnično kulturo, v življenje in delo krajevne skupnosti in organizacij združenega dela ter v druge dejavnosti. Gre torej za zelo različne oblike vzgojno-izobraževalnega dela in različne vrste dejavnosti, ki jih šole izvajajo v okviru podaljšanega bivanja; iz tega izhajajo tudi različni pogoji in zahteve glede usposobljenosti učiteljev in drugih delavcev za opravljanje tega dela. Zato zakon o osnovni šoli tudi ne predvideva posebne vrste učitelja za izvajanje podaljšanega bivanja in ne določa posebnih pogojev za opravljanje tega dela, marveč predpostavlja, da bodo posamezne oblike oziroma dejavnosti v podaljšanem bivanju opravljal delavci, ki v skladu z določbami zakona lahko opravljajo vzgojno-izobraževalno delo oziroma sodelujejo pri tem delu.

Po 89. členu zakona so to učitelji, vzgojitelji predšolskih otrok, šolski svetovalni delavci in drugi strokovni delavci, v skladu s 94. členom zakona pa lahko osnovna šola za obogatitev vzgojno-izobraževalnega dela in tesnejše povezovanje z okoljem vključuje v svoje delo tudi občane in delavce drugih organizacij združenega dela, družbenih organizacij in društev. Zato je upoštevanje posebnega profila učitelja v osnovni šoli kot učitelja podaljšanega bivanja v nekaterih šolah po našem mnenju povsem v nasprotju z zakonom, prav tako pa tudi določanje drugačnih pogojev za te učitelje, kot so določeni z zakonom za razrednega oziroma predmetnega učitelja.

Organizacija vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli temelji na načelu, po katerem vzgojno-izobraževalno delo v oddelku v prvih štirih razredih opravlja praviloma en učitelj (učitelj razrednega pouka), v višjih razredih pa, pri posameznih predmetih učitelji, usposobljeni za pouk posameznih predmetov (učitelji predmetnega pouka). Po tem načelu naj bi vzgojno-izobraževalno delo v oddelkih podaljšanega bivanja opravljal praviloma učitelj, ki učence, vključene v podaljšano bivanje, tudi sicer poučujejo, to pomeni v oddelkih podaljšanega bivanja za učence prvih štirih razredov učitelji razrednega pouka, v oddelkih podaljšanega bivanja za učence višjih razredov pa učitelji predmetnega pouka. Ševeda pa je odgovor na vprašanje, ali v posameznem primeru ustreza za

delo v podaljšanem bivanju učitelj razrednega pouka ali učitelj predmetnega pouka, odvisen od vsebine in oblik vzgojno-izobraževalnega dela v podaljšanem bivanju. Če obsega podaljšano bivanje samo varstvo učencev, lahko to delo opravljajo tako učitelji razrednega kot učitelji predmetnega pouka.

V zvezi z vključevanjem vzgojiteljev predšolskih otrok v delo v podaljšanem bivanju pa moramo opozoriti, da zakon o osnovni šoli v 91. členu posebej opredeljuje njihovo delo v osnovni šoli, ki je omejeno na izvajanje oziroma sodelovanje pri izvajanju programa interesnih dejavnosti, samostojno delo učencev in druge oblike priprave učencev na vzgojno-izobraževalno delo in različne oblike varstva učencev. Menimo, da so vzgojitelji predšolskih otrok primerno usposobljeni za izvajanje omenjenih dejavnosti tudi v

okviru podaljšanega bivanja, zlasti za delo z učenci nižjih razredov osnovne šole. Sodelovanje vzgojiteljev v podaljšanem bivanju pa ne more biti razširjeno na tiste oblike vzgojno-izobraževalnega dela, ki ga lahko opravljajo le učitelji.

Vse to jasno pove, da za stališče, po katerem naj bi bila za delo v podaljšanem bivanju ustrežnejša končna vzgojiteljska šola kot končna pedagoška akademija, ni pravne podlage.

Prav tako je neutemeljena tudi trditev, da v naši družbi znižujemo raven izobrazbe učiteljev, saj vsi zakoni s področja vzgoje, izobraževanja, ki so bili v zadnjem času sprejeti, vendarle postopno v skladu z našimi gmotnimi in drugimi možnostmi zvišujejo zahteve glede stopnje strokovne izobrazbe učiteljev kot enega izmed pogojev za opravljanje vzgojno-izobraževalnega dela.

**RAZPIS ŠTIPENDIJ TUJIH VLAD ZA UDELEŽBO
NA POLETNIH TEČAJIH TUJIH JEZIKOV V LETU 1983**

Zavod razpisuje študentske stipendije tujih vlad na osnovi meddržavnih programov prosvetno-kulturnega sodelovanja za udeležbo na poletnih tečajih v letu 1983 za učitelje in profesorje, ki poučujejo tuje jezike na osnovnih in srednjih šolah, ter študente:

- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Avstriji.
- 3 študentske stipendije za udeležbo na tečaju angleškega jezika v Veliki Britaniji.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju danskega jezika na Danskem.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju češkega jezika v Pragi.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju slovaškega jezika v Bratislavi.
- 3 študentske stipendije za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Besançonu.
- 3 študentske stipendije za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Grenoblu.
- 2 študentske stipendije za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Sevresu.
- 3 študentske stipendije za udeležbo na tečaju francoskega jezika za študente romanistike v Dijonu.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Franciji za univerzitetne profesorje ali asistente.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju mednarodnega prava v Haagu.
- 2 študentske stipendije fondacije CINI za udeležbo na tečaju italijanskega jezika za študente romanskih jezikov in književnosti.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju italijanskega jezika v Peruggi.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju madžarskega jezika v Debrečinu.
- 8 študentske stipendije za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Dresdenu.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju norveškega jezika v Oslu.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na nižjem tečaju poljskega jezika na Poljskem.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju portugalskega jezika na Portugalskem.
- 10 študentske stipendije za udeležbo na tečaju nemškega jezika za študente germanistike v ZR Nemčiji.
- 6 študentske stipendije za udeležbo na tečaju nemškega jezika za profesorje germanistike v ZR Nemčiji.
- 3 študentske stipendije za udeležbo na tečaju nemškega jezika za negermaniste v ZR Nemčiji.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi.
- 2 študentske stipendije za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Leningradu.
- 2 študentske stipendije za udeležbo na tečaju švedskega jezika na Švedskem.
- 1 študentsko stipendijo za udeležbo na tečaju španskega jezika v Španiji.

Prijave za udeležbo na navedenih tečajih naj kandidati pošljejo na naslov: Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje, Parmova 33, Ljubljana, najkasneje do 5. novembra 1982.

Prijavi, ki mora vsebovati točen naslov kandidata, je treba priložiti:

1. življenjepis kandidata,
2. priporočilo delovne organizacije oziroma univerzitetnega profesorja,
3. fotokopijo diplome.

Sredstva za kritje potnih stroškov si morajo kandidati zagotoviti sami.

**ŠOLA ZA GLASBENO IN BALETNO IZOBRAŽEVANJE
MARIBOR — p. o. Mladinska 12**

razpisuje po sklepu sveta šole dela in naloge

- učitelja samoupravljanja s temelji marksizma, zgodovine in geografije v izobraževalni enoti srednja glasbena šola, za nedoločen čas, poln delovni čas
- učitelja baleta v izobraževalni enoti srednja baletna in baletna šola, za nedoločen čas, poln delovni čas

Kandidati za opravljanje del in nalog morajo izpolnjevati pogoje, določene z zakoni.

Prijave z ustreznimi dokazili o izpolnjevanju pogojev naj pošljejo v 30 dneh po objavi razpisa na naslov: Šola za glasbeno in baletno izobraževanje Maribor — p. o. Maribor, Mladinska 12. O izidu razpisa bodo obveščeni najpozneje v 15 dneh po opravljeni izbiri.

OSNOVNA ŠOLA CANKOVA

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja nemškega jezika, PRU, za nedoločen poln delovni čas.

Začetek dela takoj. Prijavite se v 8 dneh po objavi razpisa.

Ustanoviteljica: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec, Metka Rečnik, pred-

sednica, Tea Dominko, Milanka Dragar, Tone Ferenc, Leopold Kežar, Marijana Kunej, Vida Nerad, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentičič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čanuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marijana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Pozarnik, Veljko

Tržna, Jože Valentincič, Marija Veilikonja, Majda Vujović, Uredništvo: Jože Valentincič, glavni urednik, Marijana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel. 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Jovita Podgornik

Jovita Podgornik — nekdanja profesorica na srednji šoli, zatem pedagoška svetovalka na Zavodu za napredek šolstva SRS in nazadnje urednica v kulturnem uredništvu RTV Ljubljana. Kljub dolgotrajni boleznici se je njeno življenje izteklo mnogo prežgostej, še preden je lahko dosegla zenit svoje ustvarjalnosti. Težko je premeriti človeško življenje namah in tako, da bi lahko v nekaj vrsticah opisali osebnost, tisto zasebno, dostikrat nevidno očem javnosti in celo sodelavcev, in tisto, ki se zrcali kot rezultanta njenega dela. Dela, ki je bilo predano, bogato v vseh dejavnostih.

Jovita Podgornik izhaja iz učiteljske družine. Rojena je bila leta 1927 v Celju, otroštvo je preživljala v Cirkovcih na Dravskem polju. Vojna jo je zajela v gimnazijskih letih. Od vsega začetka je sodelovala z OF, potem ko so jo izdajalci ovdarili gestapu, je odšla leta 1944 v partizane in še istega leta postala članica KPJ. Ko se je po vojni izsolala, je hkrati vodila aktivistično delo. Tudi med študijem slavistike na ljubljanski univerzi je aktivno delovala. Po diplomi se je posvetila pedagoškemu delu, poučevala je tudi na vzgojiteljski šoli. Ko je prišla na Zavod za napredek šolstva SRS, je poprijela za novo delo kot osebnost, ki se je s pedagoškimi izkušnjami znala lotiti mnogih nerešenih vprašanj. In tako kot že prej se je tudi na novem delovnem mestu zavzela in s svežino lotila tudi estetske vzgoje, veliko je prispevala k filmski vzgoji in odprla pot novim gramatikalnim pogledom na slovenski jezik, kot jih je uveljavil Jože Toporišič. Kajpak je to del tega, kar je mogoče na kratko zapisati. Nič manj pomembno ni to, da je imela svoje delo rada, kjerkoli ga je že opravljala.

Mirko Čok

Presenečila nas je nenadna vest, da je umrl naš dolgoletni prosvetni delavec Mirko Čok.

V Trstu je začel hoditi v slovensko Čiril-Metodovo osnovno šolo, vse dokler je italijanski fašisti niso uknili in jo spremenili v italijansko. Ker se je odločil za učiteljski poklic, se je lahko šolal le na italijanskem učiteljskem. Kadar je obujal spomine, je zmeraj končal s misljo, da so bili tisti časi najhujši, najbolj boleči, ker so nasilno razdirali prebujajočo se slovensko zavest.

Prvo delovno mesto kot učitelj je dobil na Katarini pri Trstu, seveda v italijanski šoli, saj slovenskih tedaj že nekaj let ni bilo. Kot nezanesljivega državljana fašistične Italije so ga uvrstili med vojake brez orožja, v tako imenovan posebni bataljon — to pa je v resnici pomenilo — političnočasno preganjanje. Tam so ga zadržali še, ko se je njegov uradni čas že iztekel. Potem ko je fašistična vojska razpadla, so ga Nemci poslali v taborišče kot vojnega ujetnika. Šele ob osvoboditvi Trsta je tudi sam postal svoboden. Takrat je vpisal v tečaj za slovenske učitelje. Ob razpisu, ko je bil kraj, je izrazil željo, naj ga pošljejo tja, kjer učitelj najbolj potrebuje, čeprav bi si bil lahko izbral slovensko šolo v Trstu in njegovi bližnji okolici. Tako so ga poslali v Sočergo v Istri. Po razdelitvi Svobodnega tržaškega ozemlja na cono A in B so ga premestili v Lucijo, kjer je bilo takrat bolj malo

Prihod k ljubljanski televiziji je odprl možnosti za delo v kulturi. Težko je izmeriti vse, kar je naredila neposredno, uredniško informativno in organizacijsko. Morda je ena značilnih potez, da so jo spremljale pri televizijskem delu ta, da je hotela gledati možnost odkrivati aktualne probleme kulture. Delo jo je tako prevzelo, da ni poznala več prostega časa, njen delavnik ni bil izmerjen z urami. Če je razumljivo, da se je znala posebno skrbno lotevati obravnave literarnih del in likov književnikov, pa to ne pomeni, da je ostala zgolj na tem svojem posebnem področju. Bila je prva, ki je pred leti odprla vrata slovensčini v javni rabli. Med pisatelji so ji bili posebno pri srcu sodobni klasiki, pa tudi srednji pisateljski rod. O književnikih in drugih ustvarjalcih je ustvarila veliko nepozabnih portretov, prikazov, poročil. Znala je pomagati oblikovati televizijski dnevnik in uvrstiti vanj znane kulturne informacije, zanimivosti.

Trudila se je, da je ostala vsleda razumljiva, dostopna, veliko in tervjujevala je izoblikovala z živim utripom, pri tem pa upoštevala posebne poteze osebnosti, ki je predstavljala. Njeni portreti kulturnih delavcev so se priljubili gledalcem, to pa je največ kar lahko zaželi ustvarjalec.

Dolga leta je bila svetovalka mladim, tista znana in priljubljena Irena, ki je v Mladini tako zavzeto pomagala mladim iskati izhod iz težav. Svoje stiske, ki je presegala njene moči, ni mogla rešiti. Nihče ji ni mogel pomagati v boleznici, ki je povzročila prezgodno smrt. Iz njenega dela, ki je ostalo, tudi ne bomo nikoli razbrali osamljenosti, ki jo je težila v zadnjem času, spoznanja, da ob vsem razdajanju človek ostane sam.

R. H.

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 250 din za posameznike, 450 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena z v zvezi 15 din, pri povečanem obsegu pa 20 din. Študentje imajo pri škopiškimi naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 60101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643. Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik "Prosvetni delavec" prost temeljneje davka od prodaje proizveden (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev prometa).